

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Barbara Kapounková

Finančněprávní aspekty spotřebitelského úvěru

Aspects of consumer's credit in financial law

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: doc. JUDr. Radim Boháč, Ph.D.

Tematický okruh: Finanční právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 10. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 182 562 znaků včetně mezer.

V Praze dne

Mgr. Barbara Kapounková

Poděkování:

Děkuji doc. JUDr. Radimu Boháčovi, Ph.D. za vedení mé rigorózní práce, cenné rady a připomínky a flexibilitu při ztížených podmínkách v době pandemie.

Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za jejich nekončící podporu.

Obsah

Úvod.....	1
1. Vymezení finančněprávních aspektů spotřebitelského úvěru.....	7
1.1. Zařazení právní úpravy úvěru do systému finančního práva.....	7
1.2. Úvěrové právo	8
1.3. Úvěr	9
1.3.1. Dělení úvěrů	9
1.3.2. Spotřebitelský úvěr dle zákona o spotřebitelském úvěru	13
1.4. Veřejnoprávní charakteristika spotřebitelského úvěru	17
1.5. Vývoj spotřebitelských úvěrů	21
2. Platby související s prodlením spotřebitele.....	25
2.1. Výčet jednotlivých plateb souvisejících s prodlením spotřebitele	26
2.2. Účelně vynaložené náklady	28
2.3. Smluvní úrok z prodlení	30
2.4. Úroky z prodlení	39
2.5. Smluvní pokuta.....	40
2.6. Novela ustanovení omezující platby související s prodlením spotřebitele.....	42
3. Předčasné splacení spotřebitelského úvěru	47
3.1. Stanovisko České národní banky a jeho možné dopady.....	48
3.2. Právní předpisy Evropské unie	52
3.2.1. Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení.....	52
3.2.2. Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru	56
3.3. Návrh na změnu ustanovení o předčasném splacení spotřebitelského úvěru	60
4. Závěr	68
Seznam použitých zdrojů	72
Abstrakt	77
Abstract	78

Úvod

S příchodem zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen „**zákon o spotřebitelském úvěru**“), došlo k razantnímu zvýšení míry regulace ve vztahu k poskytovatelům spotřebitelského úvěru. V důsledku nové právní úpravy se zvýšila i poptávka poskytovatelů po právních službách s touto úpravou souvisejících. Ještě před samotnou účinností tohoto zákona poskytovatelé spotřebitelských úvěrů zvažovali, zda se jim do budoucna vyplatí vůbec v tomto typu podnikání nadále pokračovat. Poskytovatelé v té době hledali především odpovědi na otázky, jaké podmínky musí naplnit, aby mohli i nadále spotřebitelské úvěry poskytovat. Dále je zajímala „cena“, za kterou budou v budoucnu schopni své služby nabízet. Management společností, poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, poptával právní analýzy pro své investory či společníky za účelem právního a ekonomického posouzení vlivu nové právní úpravy na jejich podnikání. V té době jsem se rozhodla spotřebitelským úvěrem blíže zabývat.

Nebankovní poskytovatelé spotřebitelského úvěru nejprve zvažovali, zda budou vůbec schopni splnit podmínky udělení oprávnění k činnosti. Do budoucna se očekávalo, že následkem striktních podmínek počet nebankovních poskytovatelů rapidně klesne.

Každý nebankovní poskytovatel musel zahájit řízení o udělení oprávnění k činnosti. Nový zákon o spotřebitelském úvěru zavedl, že počáteční kapitál nebankovního poskytovatele musí činit alespoň 20 000 000 Kč.¹ Poskytovatelé, kteří jsou společnostmi s ručením omezeným, museli zřizovat dozorčí rady.² Dále bylo nutné, aby prokazovali svoji odbornou způsobilost v podobě osvědčení o úspěšném vykonání odborné zkoušky.³ Především s ohledem na tyto, ale i další zákonné požadavky, které s sebou nová úprava přinesla, bylo oprávněné očekávat, že se celkový počet nebankovních subjektů poskytujících úvěr sníží.

Na samém začátku zkoumání této problematiky jsem se tedy zabývala především spotřebitelským úvěrem v obecné rovině, posuzovala přínosy podobné úpravy v jiných státech Evropské unie a pokoušela se odhadnout, jakým způsobem bude s největší pravděpodobností zákon vykládán. Postupem času se ale požadavky klientů změnily. Jelikož jsem si kladla za cíl tuto práci v co největší možné míře provázat se svou právní praxí, změnilo se v průběhu času spolu s předmětem mého zájmu i zaměření této práce.

---

¹ § 10 odst. 1 písm. f) a § 14 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

² § 10 odst. 1 písm. e) zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

³ § 10 odst. 1 písm. d) a § 60 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

Cílem této práce tedy není povšechný popis nové úpravy spotřebitelského úvěru, nýbrž hlubší zkoumání jednotlivých problémů, se kterými jsem se během své praxe setkala.

Část první je částí teoretickou, kde se zabývám především zařazením úvěrového práva do systému finančního práva, výkladem pojmů relevantních pro tuto práci a různými přístupy k dělení úvěrů dle jejich typu. Cílem této části je především posouzení zákona o spotřebitelském úvěru z hlediska finančního práva, tedy vyhledání a popsání jeho veřejnoprávních znaků a jejich zařazení do jednotlivých kategorií v souladu s teorií finančního práva.

Druhá část této práce byla ovlivněna mou spoluprací s insolvenčním správcem se zvláštním povolením. Jsou to právě insolvenční správci, kteří se setkávají s problematikou spotřebitelských úvěrů s každodenní pravidelností. Při poskytování právních služeb insolvenčnímu správci je nutné nastavit rámec, dle kterého správce, případně jeho zaměstnanci, budou při své činnosti postupovat. Insolvenční správce se při výkonu své funkce setkává se smlouvami o spotřebitelském úvěru v různých podobách a v návaznosti na různá časová znění zákona.

Věřitelé (poskytovatelé úvěrů) přihlašují do insolvenčních řízení své pohledávky a je právě na insolvenčním správci, aby tyto pohledávky přezkoumal a rozhodl, zda odporují zákonu či nikoli. Pokud správce shledá rozpor smlouvy se zákonem, následuje v mnoha případech tzv. incidenční spor. Pro úspěšnost tohoto sporu je nezbytné, aby pohledávka věřitele byla odborně posouzena již při samotném přezkumu. Výklad ustanovení zákona se ale u různých insolvenčních správců může lišit. To souvisí mimo jiné i s tím, že přezkum pohledávek je často vykonáván administrativním aparátem insolvenčních správců, který zpravidla nemá právní vzdělání. Někteří insolvenční správci dokonce v řízeních, ve kterých dochází k řešení úpadku oddlužením, přezkum pohledávek sami ani neprovádějí, ale věnují pozornost maximálně těm pohledávkám, jejichž pravost či platnost sporuje sám dlužník.

Problém s výkladem zákona se samozřejmě stupňuje u nové právní úpravy, kde ještě není možné seznámit se s výkladem zákona soudy či finančním arbitrem. V této souvislosti má být tato práce alespoň částečně pomocným materiálem pro insolvenční správce, resp. jejich administrativní aparát, aby se co nejjednodušeji dobrali odpovědí na otázky ohledně úroků z prodlení, smluvních pokut nebo dalších nákladů, a byli tak schopni pohledávky řádně přezkoumat a následně i uspět v incidenčních sporech.

Ve druhé části si kladu za cíl posoudit, jakým způsobem je omezován smluvní vztah mezi poskytovatelem a spotřebitelem s ohledem na platby spojené s prodlením spotřebitele. Tato právní úprava zákona o spotřebitelském úvěru již byla nebo má být v nejbližší době novelizována. V této práci bych proto ráda posoudila přínos jednotlivých novel zákona o spotřebitelském úvěru a vyhodnotila, zda jde o změny přínosné nebo pouze o populistické kroky činěné v souladu

s prohlubováním moderního trendu ochrany spotřebitele. Dále bych se ráda pokusila nastínit možné dopady těchto změn na poskytovatele spotřebitelských úvěrů v kontextu návratnosti finančních prostředků a na základě těchto poznatků navrhla možné budoucí změny právní úpravy.

Okrajově budou posouzeny i právní předpisy přijaté v souvislosti s pandemií COVID-19, ač jsem se původně této oblasti měla v úmyslu vyhnout, neboť jsem měla za to, že ve stavu legislativní nouze budou přijímány pouze právní předpisy, jejichž časová působnost bude navázána jen na období pandemie nebo jiným způsobem omezena. Nepředpokládala jsem, že v jejím stínu přijme zákonodárce zcela zásadní a trvalou změnu zákona o spotřebitelském úvěru, která striktně omezuje platby spojené s prodlením spotřebitele.

Téma nákladů spojených s předčasným splacením spotřebitelského úvěru, kterým se zabývá část třetí, jsem začala zpracovávat v souvislosti se stanoviskem, které vydala Česká národní banka dne 7. 3. 2019. Toto stanovisko vyvolalo na straně poskytovatelů značné obavy o návratnost nákladů, které na poskytování úvěrů vynakládají. Stanovisko způsobuje problémy především bankovním poskytovatelům spotřebitelských úvěrů, jelikož se vztahuje pouze na úvěry na bydlení, které jsou ze své podstaty úvěry dlouhodobými. Dále pak dopadá na tu část nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, kteří taktéž poskytují úvěry na bydlení.

Problematika předčasného splacení se ale netýká nebankovních poskytovatelů, kteří poskytují pouze úvěry krátkodobé. U úvěrů, které jsou sjednány na kratší dobu, není pravděpodobné, že spotřebitel stačí našetřit finanční prostředky nebo si sjednat úvěr u jiného poskytovatele a svůj dluh v krátké době předčasně splatit. Lze tedy dovodit, že tato problematika se vztahuje spíše k bankovním poskytovatelům spotřebitelského úvěru.

Co se předčasného splacení spotřebitelského úvěru a s ním souvisejících nákladů týče, cílem je zaměřit se na posouzení argumentů poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, kteří nesouhlasí se stanoviskem České národní banky, a na jimi tvrzený nesoulad stanoviska s evropským právem. Výsledkem by měl být závěr ohledně toho, jak by mělo být se stanoviskem České národní banky naloženo. Dále jsem se pokusila naznačit možné dopady na trh spotřebitelských úvěrů z ekonomického hlediska a s ohledem na své závěry posoudit návrh na změnu příslušných ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru.

Část druhou a třetí propojuje téma účelně vynaložených nákladů. Nutným krokem je stanovení obsahu tohoto pojmu a vymezení znaků účelně vynaložených nákladů v obecné rovině, aby dle těchto znaků mohly být posuzovány účelně vynaložené náklady v souvislosti s prodlením spotřebitele, ale i předčasným splacením spotřebitelského úvěru. Cílem je tedy nastavení tzv. testu účelně vynaložených nákladů, který ukáže, zda je určitý náklad účelně vynaložený za podmínek stanovených zákonem či nikoli. Ohledně výkladu tohoto pojmu totiž panuje na straně

poskytovatelů spotřebitelského úvěru nejistota, která má za následek snahy o změny právní úpravy.

Za přelomové okamžiky posledních dvou let v právní úpravě spotřebitelských úvěrů považuji právě zmíněné stanovisko České národní banky a dále pak rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. 3. 2020 ve věci C-679/18, který dovedl, že soud musí ex offo, tedy z úřední povinnosti (bez námitky spotřebitele), zkoumat, zda poskytovatel spotřebitelského úvěru posoudil náležitě úvěruschopnost spotřebitele. Pokud dojde k závěru, že poskytovatel nedostál své povinnosti, je smlouva o spotřebitelském úvěru absolutně neplatná. A to i přes to, že pouhým gramatickým výkladem vnitrostátní úpravy byla dovozována neplatnost relativní.⁴ Prvně zmíněné téma zapadlo do mnou zkoumané problematiky ceny peněz a vůbec ceny, za kterou jsou poskytovatelé úvěry schopni poskytovat. Z tohoto důvodu jsem toto téma upřednostnila.

Na poskytovatele spotřebitelských úvěrů bývá někdy nahlíženo negativně z důvodu, že vydělávají na pouhém poskytování peněžních prostředků spotřebitelům, aniž by se sami o výdělek museli přičinit „reálnou prací“. Jsou často osočováni z jednání v rozporu s dobrými mravy, se zásadami poctivého styku či jiného nemorálního jednání.⁵ K tomuto osočování poskytovatelů docházelo ve větší míře před přijetím nového zákona o spotřebitelském úvěru, kdy zde nebyla tak silná regulace činnosti nebankovních poskytovatelů.

V některých kulturách panuje dokonce úplný zákaz půjčování peněz na úrok. Je tomu tak v islámském bankovníctví, kdy se věřitel buďto podílí na zisku svého dlužníka, kterého dlužník díky investici věřitele dosáhne, nebo si dlužník pronajme určitou věc a následnými platbami nájemného splatí věřiteli cenu věci navýšenou o zisk věřitele.⁶ Takové názory se ale objevují i v křesťanské tradici.⁷ Je zajímavé sledovat, že tyto názory v jistém smyslu pronikají i do moderní kultury. Projevují se snahami omezit cenu peněz (výši smluvního úroku) a pronikly i do nového zákona o spotřebitelském úvěru. Limitace smluvního úroku, úroku z prodlení a dalších plateb se navíc během posledních let různě měnila a v některých obdobích byla ponechána na výkladu

---

⁴ PODANÝ, Jan a KAJZROVÁ, Jana. K posuzování úvěruschopnosti spotřebitele. In: *advokatnidenik.cz* [online], 2020, [cit. 11. 10. 2020]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/06/26/k-posuzovani-uveruschopnosti-spotrebitele/>.

⁵ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9. s. 7.

⁶ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 229.

⁷ Lukáš 6, 35 „Mutuum date, nihil inde sperantes.“ (Půjčte a nic nečekejte zpět), viz publikace: LE GOFF, Jacques. *Peníze ve středověku: historicko-antropologická studie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012, 180 s. Kolumbus. ISBN 978-80-204-2406-8.

soudů. Docházelo tak ke štěpení názorů na to, jak vysoký smluvní úrok je v souladu s dobrými mravy, a jaký již nikoli.

Jde tedy o otázku, která zde byla řešena již od nepaměti a která je zajímavá i pro svůj filozofický rozměr. Z praktického hlediska by podle mne měla být problematika úroků z prodlení a dalších plateb spojených se spotřebitelským úvěrem zkoumána za účelem jejího zjednodušení tak, aby byla pro všechny srozumitelnější. Tomuto úkolu jsem se věnovala právě ve zmíněné části druhé.

Závěry této práce mohou posloužit jako vodítko pro zákonodárce při hledání rovnováhy mezi regulací trhu spotřebitelských úvěrů a ochranou spotřebitele. Mým cílem je poskytnout zákonodárci nadhled nad jím přijímanou legislativou, která má přesahy do oblasti insolvenčního práva, se kterým je nevyhnutelně spjata. Dále bych ráda do této práce vnesla dnes nepopulární pohled poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, který by měl být brán zákonodárcem v potaz tak jako pohled ze strany spotřebitele.

Práce dále poslouží poskytovatelům spotřebitelských úvěrů při hledání mantinelů své činnosti a soudcům, finančnímu arbitrovi a insolvenčním správcům při posuzování těchto mantinelů z pohledu třetí nezúčastněné strany.

Při zpracování práce budu postupovat metodou deskriptivní, a to především při nutném popisu rozhodných ustanovení právních předpisů. Následně naváže metoda analýzy a výklad těchto ustanovení. S ohledem na složitost právní úpravy doplním text o výpočty vztahující se ke konkrétním ustanovením. Uplatním i metodu komparace, a to především při porovnávání zákona o spotřebitelském úvěru ve znění již přijatých či navrhovaných novel a dále pak při posuzování, zda došlo k řádné transpozici právních předpisů Evropské Unie.

Inspiraci jsem čerpala z publikace *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou* JUDr. Jakuba Dohnala, Ph.D., která se věnuje právní úpravě předcházející novému zákonu o spotřebitelském úvěru. Kde to bylo vhodné, porovnála jsem názory uvedené v této publikaci s trendy, které jsou aktuální dnes. V části, kde je zkoumán smluvní úrok z prodlení, a zákonný úrok z prodlení jsem se pokusila navázat na předchozí výzkum JUDr. Jakuba Dohnala, Ph.D. a doplnit ho o vývoj v posledních deseti letech.

Co se odborného komentáře týče, vycházela jsem především z komentáře k zákonu o spotřebitelském úvěru Mgr. Jana Slaniny a kolektivu autorů⁸. Tam, kde bylo třeba posoudit navrhovanou právní úpravu či zhodnotit přínosy té aktuální, jsem vycházela z primárních zdrojů.

---

⁸ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6.

Zahraniční zdroje jsem vyhledávala v databázích jako je např. Cambridge Core nebo Oxford Scholarship Online.

1. Vymezení finančněprávních aspektů spotřebitelského úvěru

V této části si kladu za cíl vymezit finančněprávní aspekty spotřebitelského úvěru. Odborná literatura popisuje veřejnoprávní znaky finančního práva⁹. Tyto znaky se vyskytují i v právní úpravě spotřebitelského úvěru. Zákon o spotřebitelském úvěru a další právní předpisy jsem analyzovala za tím účelem, abych se pokusila alespoň z teoretického hlediska vymezit hranici mezi soukromoprávní a veřejnoprávní úpravou, které se v právní úpravě spotřebitelského úvěru mísí. Nicméně v dalších částech této práce se věnuji spotřebitelskému úvěru jako celku, aniž bych se uměle pokoušela oddělovat rovinu veřejnoprávní od roviny soukromoprávní.

Na začátek je tedy nutné vymezit pojem úvěrového práva a úvěru, popsat druhy úvěrů a zařadit právní úpravu spotřebitelského úvěru do systému finančního práva a popsat veřejnoprávní znaky právní úpravy spotřebitelského úvěru.

1.1. Zařazení právní úpravy úvěru do systému finančního práva

Zařazení úvěrového práva do systému finančního práva souvisí s postavením finančního práva v právním řádu. Finanční právo můžeme definovat tímto způsobem: „*Finančním právem je tvořeno souhrnem právních norem, které upravují finanční vztahy, finanční práva, finanční pravomoci, finanční povinnosti, a rovněž vymezuje určitá pravidla a deklaruje určité skutečnosti.*“¹⁰ Finanční právo se dělí na obecnou část, která se zabývá obecnými poznatky finančního práva, a zvláštní část, která se rozpadá na jednotlivé podobory finančního práva, mezi které patří i právo úvěrové.¹¹

Ohledně systematiky zvláštní části finančního práva se vede odborná diskuse a názory na členění zvláštní části se mění.¹² Přes mnohost přístupů nyní převažují závěry o vhodnosti jejího rozčlenění do tří skupin.

---

⁹ KOTÁB, Petr, *Finanční právo jako část práva veřejného*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 63-64.

¹⁰ VYBÍRAL, Roman, *Pojem finančního práva*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 31.

¹¹ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, s. 11-14. ISBN 978-80-7400-440-7. a KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 549 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 76-77.

¹² Dříve bylo upřednostňováno dělení zvláštní části finančního práva na:

1) „*právní úpravu veřejných rozpočtů a státních fondů,*

První množina zahrnuje fiskální finanční právo, které zahrnuje rozpočtové, daňové a dotační právo. Nefiskální finanční právo na rozdíl od práva fiskálního zahrnuje podobory, které nesouvisí s veřejnými rozpočty. Do této skupiny spadá měnové a devizové právo a dále právo finančního systému. Třetí celek zahrnuje rozšířené podobory nefiskálního finančního práva, kam patří i právo bankovní. Dále sem spadá právo pojišťovací a právo kapitálového trhu. Tato skupina je charakteristická svým mísením s oblastí práva soukromého.

Konkrétně úvěrové právo je možné považovat ze specifickou oblast, kde se ve větší míře prolíná právo finanční s právem soukromým.¹³

1.2. Úvěrové právo

Úvěrové právo je ovládáno návratnou metodou finanční činnosti, která představuje získání peněžních prostředků jednou osobou od druhé a jejich vrácení této osobě za stanovených podmínek a ve stanovený čas.¹⁴ Úvěrové právo není samostatným právním oborem, ale nazýváme tak soubor právních norem, které spolu obsahově blízce souvisí a týkají se „*právní úpravy úvěrů, jejich nabízení a poskytování*“.¹⁵

Starší odborná literatura pohlížela na úvěrové právo více izolovaně. Pokoušela se nahlížet na právní úpravu úvěru spíše z hlediska veřejnoprávního než jako na ucelenou skupinu právních norem, které v sobě zahrnují právo veřejné i soukromé.¹⁶

-
- 2) *právní úpravu daní, poplatků, cla a dalších povinných dávek,*
  - 3) *právní úpravu úvěru,*
  - 4) *právní úpravu měny, peněžního oběhu a platebního styku,*
  - 5) *právní úpravu devizového hospodářství,*
  - 6) *právní úpravu finančního trhu“*

Viz BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 13.

¹³ KOHAJDA, Michael, *Systém finančního práva*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 77-78.

¹⁴ KOTÁB, Petr, BAKEŠ, Milan, *Finanční činnost*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 6.

¹⁵ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 280.

¹⁶ K tomu blíže viz BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 14., kde je uvedeno, že:

„Právní úprava úvěru, jak ji zkoumá právo finanční, se zabývá problematikou tvorby a rozdělování peněžní masy a jejich částí prostřednictvím návratné metody financování, otázkami regulace úvěrové činnosti ze strany centrální banky, dalšími veřejnoprávními aspekty úvěru, zejména bankovního (včetně např. klasifikace úvěrů a pravidel

Tato práce reprezentuje novější přístup. Nesnaží se o násilné oddělení těchto dvou kategorií, ale zkoumá úvěr jako celek ve vztahu k praktickým problémům, které s touto problematikou souvisí.

1.3. Úvěr

Pojem úvěr je odlišný ve smyslu právním a ve smyslu ekonomickém. V ekonomickém smyslu lze úvěr definovat jako „*návratné poskytnutí peněžních prostředků za dohodnutých podmínek*“¹⁷ a ve smyslu právním jako „*návratné poskytnutí peněžních prostředků s tím, že příjemce úvěru je navíc povinen zaplatit poskytovateli úvěru ještě úplatu ve formě úroků z poskytnutých peněžních prostředků*“.¹⁸ Rozdílem mezi definicemi je právě čas. V ekonomickém smyslu postrádá pojem úvěr časový rozdíl mezi poskytnutím úvěru a jeho splacením.¹⁹

Úvěrový vztah je vztah mezi věřitelem a dlužníkem. Je to pojem široký, v jeho obecném pojetí ho lze zařadit do oblasti práva občanského, obchodního i finančního. Úvěrem není myšleno, jak by se na první pohled mohlo zdát, pouze přímé dočasné poskytnutí peněžních prostředků za úplatu v podobě úroku. Úvěrem může být i jiná finanční služba nebo odložená platba.²⁰

1.3.1. Dělení úvěrů

Úvěry můžeme dělit podle různých kritérií. Dle délky období poskytnutí úvěru rozlišujeme úvěry krátkodobé, které jsou splatné přibližně do jednoho roku, střednědobé, které jsou splatné přibližně ve lhůtě do čtyř až pěti let, a úvěry dlouhodobé, které jsou splatné ve lhůtě delší než pět let.²¹

---

vytváření opravných položek k nim, angažovanosti bank apod. a také včetně veřejné podpory některých úvěrů). Vzhledem k tomu, že úvěr je institutem společným právu finančnímu i oborům práva soukromého (úvěrové smlouvy, zajištění úvěru a vztahy věřitel-dlužník obecně), je o něm ve finančním právu obvykle pojednáváno pouze rámcově a v obecné poloze, resp. pouze o některých jeho aspektech, vesměs veřejnoprávních.“

¹⁷ PLÍVA, S., Š. ELEK, P. LIŠKA a K. MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. 216 s. ISBN 9788073574338, str. 79.

¹⁸ PLÍVA, S., Š. ELEK, P. LIŠKA a K. MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. 216 s. ISBN 9788073574338, str. 79.

¹⁹ PLÍVA, S., Š. ELEK, P. LIŠKA a K. MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. 216 s. ISBN 9788073574338, str. 79.

²⁰ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 283.

²¹ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 322-324.

Toto dělení je významné i pro tuto práci, jelikož možnost spotřebitele předčasně splatit úvěr se projeví ve větší míře u úvěru dlouhodobého než krátkodobého. Dlouhodobým úvěrům je vlastní fixační období se stabilně stanovenou úrokovou sazbou. Na konci fixačního období bylo možné úvěr předčasně splatit, dnes je ale možné spotřebitelský úvěr splatit téměř kdykoli. Dlouhodobé úvěry jsou především úvěry na bydlení.

Krátkodobé úvěry jsou spíše spojovány s nebankovními poskytovateli spotřebitelských úvěrů, i když dlouhodobé úvěry na bydlení nyní nenabízejí jen banky, ale i nebankovní poskytovatelé. Krátkodobé úvěry nebankovních poskytovatelů byly před přijetím zákona o spotřebitelském úvěru často spojovány s nekalými praktikami poskytovatelů, kteří se zaměřovali na poskytování relativně nízkých peněžních částek na krátkou dobu s vysokou úrokovou sazbou.

Krátkodobým úvěrem je například kontokorentní úvěr a směnečný úvěr. Příkladem dlouhodobého úvěru může být např. hypoteční či emisní úvěr.²²

Podle poskytovatele úvěru (věřitele) můžeme dělit úvěry např. na bankovní, obchodní, konsorciální, vládní.²³ Poskytovatelem může být i spořitelní a úvěrní družstvo. Úvěry úvěrových institucí se pro zjednodušení taktéž řadí do skupiny bankovních úvěrů. Zásadní je rozlišovat mezi bankovními a nebankovními poskytovateli úvěrů, tedy mezi bankovními a nebankovními úvěry.²⁴ Tímto dělením se řídí i zákon o spotřebitelském úvěru, kdy nebankovním poskytovatelům ukládá splnění různých podmínek proto, aby vůbec získali oprávnění k činnosti a úvěry mohli vůbec poskytovat.

Pokud nahlédneme na úvěry z hlediska bank, můžeme je dělit na pasivní a aktivní. Pasivní úvěr je úvěr, jímž si banka peníze zajišťuje (je v postavení dlužníka). Aktivní úvěr je pak úvěr poskytovaný (banka je v postavení věřitele).²⁵

Dle příjemce úvěru můžeme dělit úvěry na úvěry domácností a úvěry podnikatelů. Častým typem úvěrů domácností je dlouhodobý úvěr na bydlení (hypoteční úvěr).

---

²² PLÍVA, S., Š. ELEK, P. LIŠKA a K. MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. 216 s. ISBN 9788073574338. str. 79-83.

²³ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 322-324.

²⁴ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 283.

²⁵ MAREK, Karel. *Smlouva o úvěru*. Bulletin advokacie. 2005, č. 11-12, s. 29-32

Další skupinou úvěrů, kterým se věnuje tato práce, jsou úvěry spotřebitelské. Na jedné straně tohoto vztahu vystupuje spotřebitel a na straně druhé podnikatel, tedy profesionál.²⁶ Do kategorie spotřebitelských úvěrů podle aktuálního znění zákona o spotřebitelském úvěru lze zařadit další dvě podmnožiny spotřebitelských úvěrů. Jde o spotřebitelský úvěr na bydlení a o vázaný spotřebitelský úvěr.²⁷

Úvěr sjednaný mezi podnikateli je úvěrem obchodním. Do této kategorie patří i specifické finanční služby jako faktoring, forfaiting a leasing. První dvě zmíněné se týkají odkupu pohledávek před tím, než uplyne doba jejich splatnosti, faktoring pohledávek krátkodobých a forfaiting pohledávek střednědobých a dlouhodobých. Leasing je pronájem předmětu pronájmu na určitou dobu. Dělíme ho na leasing běžný a operativní. U běžného leasingu je možné po skončení nájmu předmět za předem stanovenou cenu odkoupit. U operativního leasingu se předmět nájmu vrací zpět věřiteli.²⁸ Leasing však může být i leasingem spotřebitelským. Spadá totiž do definice spotřebitelského úvěru podle zákona o spotřebitelském úvěru, jak bude uvedeno níže.

Dále můžeme úvěry dělit dle kritéria, kdo je dlužníkem, a to na občanské a veřejné (státní, komunální).²⁹ Pokud je dlužníkem stát, jde o tzv. veřejný úvěr. Stát si půjčuje prostředky prostřednictvím finančních investičních nástrojů, které mohou být dlouhodobé (státní dluhopisy) nebo i krátkodobé cenné papíry. Věřitelem státu může být jiný stát, velké finanční instituce, mezinárodní organizace, ale i domácnosti.³⁰

Úvěry lze dělit podle počtu subjektů vystupujících na straně poskytovatele či dlužníka. Úvěry, které jsou poskytovány více než jedním poskytovatelem, jsou tzv. úvěry syndikovanými.³¹

V některých případech mohou být peněžní prostředky nahrazeny např. zbožím, které nejčastěji poskytuje věřitel dlužníkovi namísto peněžních prostředků. Takovým úvěrem je úvěr obchodní. Na druhé straně úvěr finanční je ten, kde vstupem i výstupem z úvěrového vztahu jsou

---

²⁶ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 284-285.

²⁷ § 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

²⁸ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 284-285.

²⁹ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 322-324.

³⁰ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 284-285.

³¹ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6. s. 4.

peněžní prostředky, které poskytuje nejprve věřitel dlužníkovi a dlužník je pak věřiteli splácí. V tomto případě je dle odborné literatury hlediskem pro dělení úvěrů kategorie hodnot, která je poskytována věřitelem a na druhé straně splácena dlužníkem.³²

Dalším hlediskem dělení úvěrů je jejich účel, tedy důvod, jakým způsobem chce dlužník získané prostředky využít. Základním dělením úvěrů je v tomto ohledu jejich rozlišení na úvěry účelové a bezúčelové.³³ Jako příklad účelového úvěru lze uvést úvěr provozní, na zásoby, na pohledávky, investiční, dovozní, vývozní či spotřební.³⁴

Věřitel má zájem na tom, aby se mu poskytnuté prostředky vrátily. Věřitel si návratnost poskytnutých prostředků může zajistit různým způsobem. Bianco úvěry nejsou zajištěny vůbec. Směnečné úvěry (zajištěné směnkou) můžeme rozdělit na úvěry negociační či eskontní, kdy banka odkoupí zatím nesplatné směnky, a úvěry akceptační, kdy banka na žádost výstavce směnky akceptuje směnku cizí. Banka takto poskytne úvěr a vůči majiteli směnky se stává hlavním dlužníkem. Věřitelem je pak banka vůči tomu, kdo na ni směnku vystavil.³⁵

Obdobou akceptačního úvěru v oblasti zahraničního obchodu je úvěr remboursní. Lombardní úvěry jsou zajištěny zastavením movité věci (vybraných cenných papírů). Ručitelské úvěry jsou určeny k poskytnutí záruky třetí osobě, kdy banka v případě potřeby uhradí dlužníkům dluh věřiteli. Ručitelský úvěr je formou bankovní záruky, kterou banky obvykle poskytují pouze v případech, kdy je riziko, že dlužník, významný klient banky, nebude své dluhy schopen splácet, pouze mizivé.³⁶

Hypoteční úvěry se vyznačují tím, že jsou zajištěny zástavním právem k nemovitosti. Zástavní právo přitom zajišťuje splacení jistiny i příslušenství.³⁷

Podle podřízenosti úvěru můžeme rozlišit úvěry mezaninové a seniorní. Mezaninový úvěr bývá splácen až po uspokojení úvěru seniorního, který je mu nadřazený. Nese tedy s sebou i vyšší

---

³² BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 322-324.

³³ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 284.

³⁴ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 322-324.

³⁵ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 322-324.

³⁶ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 322-324.

³⁷ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 322-324.

riziko, že nebude splacen.³⁸ Mezaninový úvěr můžeme označovat také jako juniorní, podřízený či akcionářský. Seniorní úvěr, jehož splacení má přednost před ostatními úvěry dlužníka, můžeme nazývat také jako úvěr nadřízený.³⁹

Pro dělení úvěrů je též podstatná povaha transakce, kterou se prostředky klientovi poskytují. Z tohoto hlediska rozlišujeme úvěry akreditivní, směnečné, akceptační a záruční. Akreditivní úvěr je poskytován žadateli (klientovi banky) tak, že banka na jeho příkaz otevře nekrytý akreditiv a teprve při splatnosti akreditivu klient složí hotovost či sama banka předmětnou částku zúčtuje na vrub účtu klienta.

Z hlediska techniky poskytování a splácení úvěru rozlišujeme úvěry na úvěrovém účtu, kontokorentní úvěry a revolvingové úvěry. V případě úvěrů na úvěrovém účtu jde o tzv. přetržité úvěrování. Kontokorentní úvěry jsou úvěry na kontokorentním účtu, který je kombinací účtu běžného a úvěrového, tedy účtem smíšeným. Klient čerpá prostředky z kontokorentního účtu a pokud jeho výdaje převýší zůstatek na účtu, klient přechází do debetu a dojde k poskytnutí kontokorentního úvěru. Rozdíl mezi zůstatkem na účtu a výdaji klienta pak tvoří tzv. debetní saldo. Úrok klient hradí pouze, pokud se dostane do debetu, a to z částky ve výši odpovídající debetnímu saldu. Pokud tedy klient kontokorentní úvěr nečerpá, neplatí ani úroky. Pro revolvingové úvěry je typické sjednání limitu úvěru mezi bankou a klientem, na jehož výši se úvěr automaticky obnoví po jeho částečném uhrazení.

Úvěry můžeme dále dělit na vnitrostátní, zahraniční a mezinárodní.⁴⁰

1.3.2. Spotřebitelský úvěr dle zákona o spotřebitelském úvěru

Spotřebitelským úvěrem je podle zákona o spotřebitelském úvěru: „*odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli.*“⁴¹

Z definice spotřebitelského úvěru můžeme extrahovat tyto znaky:

---

³⁸ FELGR, Miloš a Bílek, Jan. Mezaninové financování na českém trhu. In: epravo.cz [online], 2016 [cit. 19. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mezaninove-financovani-na-ceskem-trhu-101560.html>.

³⁹ Praktická interpretace finančních modelů k PPP projektům. In: mfcr.cz [online], 2011 [cit. 19. 10. 2020]. Dostupné z: file:///C:/Users/admin/Downloads/Metodika_2011-11_Prakticka-interpretace-financnich-modelu-k-PPP-projektum.pdf.

⁴⁰ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7. s. 322-324.

⁴¹ § 2 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

- a) „financování, ať už aktivně ve formě poskytnutí peněz, které mají být vráceny, nebo pasivně ve formě odložení, resp. časového rozložení plateb za věc nebo službu, která je poskytnuta nyní,
- b) jeho poskytování či zprostředkování a
- c) spotřebitel.“⁴²

Oproti původní úpravě v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „**zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru**“), byly pouze uvedeny pojmy do souladu se zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „**občanský zákoník**“). Důvodová zpráva k zákonu o spotřebitelském úvěru vysvětluje absenci termínu „přislíbení“ finanční služby, který již nebyl do zákona o spotřebitelském úvěru přejat, z důvodu jeho nadbytečnosti vzhledem k definici pojmů zprostředkování a poskytování, které již v sobě „příslib“ zahrnují.

Za odloženou platbu považujeme i nájem v případech, kdy lze předmět nájmu odkoupit.⁴³ Za spotřebitelský úvěr bude tedy považován i tzv. leasing.

Odloženou platbou může být i prodloužení splátkového kalendáře formou dodatku ke smlouvě. Jde vlastně o odložení již dohodnutých splátek. Naopak odloženou platbou není platba na fakturu, leda by bylo odloženo její splatnosti, které by zároveň nebylo v souladu s běžnou obchodní praxí, zpoplatněno.⁴⁴ U tzv. dodavatelského úvěru, kdy spotřebitel za věc či službu platí až po nějaké době od jejich dodání, se bude taktéž jednat o spotřebitelský úvěr, a to za podmínek upřesněných v důvodové zprávě.⁴⁵

Druhá část definice spotřebitelského úvěru mluví o finanční službě spotřebiteli poskytované nebo zprostředkované. Pokud je tedy věřitelem ze spotřebitelské smlouvy poskytovatel, jedná se o spotřebitelský úvěr podle zákona o spotřebitelském úvěru. Nezáleží ani na tom, zda v procesu úvěrování vystupuje zprostředkovatel, stále půjde o spotřebitelský úvěr. Dokonce půjde o spotřebitelský úvěr i v případě, že v tomto procesu bude figurovat

---

⁴² SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6.

⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁴⁵ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6.

zprostředkovatel, ale věřitel nebude poskytovatelem.⁴⁶ Úprava tím řeší situaci, kdy by zprostředkovatel předstíral, že se pokouší spotřebitelský úvěr zprostředkovat, ale usiloval by pouze o své obohacení. Údajného poskytovatele by se v takovém případě nepodařilo dohledat, nebo by ani neexistoval.⁴⁷

Dalším problematickým bodem jsou tzv. peer-to-peer platformy. Tyto platformy mohou nabývat na ještě větším významu vzhledem ke zvyšující se regulaci trhu spotřebitelských úvěrů. Pokud by totiž přílišná regulace měla vést ke zdražování úvěrů, jak bude rozebráno níže, nabízí peer-to-peer platformy řešení, kdy si lidé mohou mezi sebou poskytnout peněžní prostředky za lepší cenu. Nabízí se otázka, zda jsou ve světle uvedené definice spotřebitelského úvěru peer-to-peer platformy a fyzické osoby na těchto platformách peněžní prostředky poskytující poskytovateli spotřebitelského úvěru.

Provozovatelé těchto platform jsou poskytovateli spotřebitelského úvěru v případě, že spolu s investorem poskytují částečně spotřebiteli i své peněžní prostředky. Pokud platforma své prostředky neinvestuje a úvěr „pouze“ zprostředkovává, musí být ve smyslu uvedené definice spotřebitelského úvěru taktéž považována za poskytovatele.

Poskytovatel může být právnická i fyzická osoba. Nezáleží ani na tom, zda svoji činnost poskytuje oprávněně nebo neoprávněně.⁴⁸ Posouzení toho, zda konkrétní fyzická osoba je či není poskytovatelem spotřebitelského úvěru, vychází z definice podnikatele uvedené v ustanovení § 420 odst. 1 občanského zákoníku.⁴⁹ Peer-to-peer platformy nabízející peněžní prostředky by měly být v tomto ohledu posuzovány jako každá jiná sdílená ekonomika, ačkoli jim možná do této chvíle nebyla věnována taková mediální pozornost jako jiným platformám. Rozhodným kritériem bude v těchto případech systematickosti osob a jejich úsilí vyvíjené za účelem úvěry poskytovat.⁵⁰ Rozdíl tedy bude v tom, zda osoba poskytne úvěr pouze jedenkrát, nebo bude o tomto způsobu podnikání uvažovat v dlouhodobém horizontu a zda, když bude mít přebytky finanční prostředky, se pokusí je uplatnit na trhu úvěrů za účelem získání zisku.

---

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁴⁷ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6.

⁴⁸ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6.

⁴⁹ „Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“

⁵⁰ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6.

V § 3 odst. 1 písm. a) zákona o spotřebitelském úvěru je upravena definice „poskytování spotřebitelského úvěru“, přesněji je zde uvedeno pět možných situací vymezujících, kdy jde o poskytování spotřebitelského úvěru. Klíčovým znakem těchto pěti definic je „sjednávání spotřebitelského úvěru“. Sjednáním se dle důvodové zprávy k zákonu o spotřebitelském úvěru rozumí každá smlouva či dohoda, ve které je sjednáván spotřebitelský úvěr.

Nemusí však jít jen o nový závazek, ale i o dohodu modifikující či nahrazující již existující závazek. S pojmem poskytování je spojen pojem poskytovatel spotřebitelského úvěru, a to za účelem definovat poskytovatele v souladu s uvedenou definicí podnikání jako osobu spotřebitelský úvěr fakticky poskytující, nikoli jako osobu, která je k poskytování spotřebitelského úvěru pouze oprávněna.

Provádění přípravných prací vlastním jménem a na vlastní účet směřujících ke sjednání spotřebitelského úvěru je taktéž považováno za jeho poskytování. Za takovou přípravnou činnost není považována pouze činnost administrativní (např. kopírování). Prováděním přípravných prací směřujících ke sjednání spotřebitelského úvěru je myšleno i poskytování doporučení vedoucích k jeho sjednání. Doporučení odlišujeme od rady upravené v § 85 zákona o spotřebitelském úvěru, která je poskytována na základě analýzy potřeb spotřebitele a výběru z dostatečného množství vhodných produktů.⁵¹

Zákon o spotřebitelském úvěru nepoužívá pojem věřitel z důvodu jeho nejednoznačnosti, jelikož tak je někdy v občanském právu označován i spotřebitel. Pojem věřitel je pak v rámci zákona o spotřebitelském úvěru využit k definování osoby, jež od poskytovatele nabyla pohledávku ze spotřebitelského úvěru.

§ 3 odst. 1 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru definuje pojem zprostředkování spotřebitelského úvěru, který je téměř shodný s pojmem poskytování spotřebitelského úvěru s tím rozdílem, že zprostředkovatel nejedná mnohdy svým jménem a na svůj účet jako poskytovatel, ale jménem a na účet poskytovatele.⁵²

Pokud vezmeme v potaz definiční znaky vymezené na začátku tohoto bodu, obsahuje uvedená situace jak znak „financování“, tak spotřebitele na jedné a zprostředkování či poskytování úvěru na druhé straně. V uvedených situacích tedy půjde o poskytování spotřebitelského úvěru podle zákona o spotřebitelském úvěru.

---

⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

Zákon o spotřebitelském úvěru dále rozlišuje zvláštní typ spotřebitelského úvěru, a to spotřebitelský úvěr na bydlení. Právní úprava spotřebitelského úvěru na bydlení je speciální k úpravě spotřebitelského úvěru definovaného v § 2 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Na spotřebitelský úvěr na bydlení se předchozí úprava obsažená v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, nevztahovala.⁵³

Spotřebitelským úvěrem na bydlení je spotřebitelský úvěr, který je zajištěn nemovitou věcí nebo věcným právem k nemovité věci, spotřebitelský úvěr s jedním z účelů vymezených v zákoně o spotřebitelském úvěru a spotřebitelský úvěr poskytnutý stavební spořitelnou podle zákona upravujícího stavební spoření.⁵⁴ V pochybnostech, zda jde o spotřebitelský úvěr, či spotřebitelský úvěr na bydlení, je rozhodujícím kritériem zajištění nemovitostí. Výkladový problém totiž může nastat u nezajištěných úvěrů se smíšeným účelem. V tomto případě se spotřebitelský úvěr bude řídit tou právní úpravou, jejíž účel převažuje. Pokud nelze určit, který z účelů převažuje, použije se úprava spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení.⁵⁵

1.4. Veřejnoprávní charakteristika spotřebitelského úvěru

Finanční právo je považováno za obor práva veřejného. Historické členění objektivního práva na právo soukromé a veřejné nelze vnímat absolutně. Dochází k vzájemnému prolínání soukromého a veřejného práva a v některých případech nelze beze zbytku určit, zda příslušný institut spadá do této či jiné kategorie.⁵⁶ To platí dvojnásob o institutu úvěru.

Z tohoto důvodu je nutné nejprve vymezit charakteristické znaky právní úpravy spotřebitelského úvěru, a tím se pokusit alespoň teoreticky vymezit pomyslnou hranici mezi právem soukromým a veřejným, i když tento úkol není možné provést bezvýjimečně. Tato pomyslná hranice bude vždy diskutabilní a bude se jistě potýkat s názorovou diverzitou, která pramení již z faktu, že nelze přesně určit ani hranici soukromého a veřejného práva. Hranice mezi soukromým a veřejným právem nejsou ustálené. Z pohledu různých teorií vznikajících zejména v 19. a 20. století, které se snažily tuto hranici stanovit, se tyto hranice mezi soukromým a

---

⁵³ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁵⁴ § 2 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v účinném a platném znění

⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁵⁶ KOTÁB, Petr, *Finanční právo jako část práva veřejného*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 61-65.

veřejným právem různě posouvají.⁵⁷ Tyto teorie se zpravidla zakládaly pouze na některých prvcích významných pro právní dualismus a z tohoto důvodu nejsou všeobjímající.⁵⁸

Současná teorie finančního práva vymezuje veřejnoprávní podstatu finančního práva na základě těchto znaků:

a) Nerovné postavení subjektů finančního práva⁵⁹

Z hlediska právní úpravy spotřebitelského úvěru se tento charakteristický znak projevuje ve výkonu dohledu České národní banky nad poskytovateli, zprostředkovateli a osobami pořádajícími odborné zkoušky zaměřené na prokázání odborných znalostí a dovedností podle zákona o spotřebitelském úvěru.⁶⁰ Nerovný vztah mezi poskytovatelem a Českou národní bankou spočívá v pravomocích České národní banky vůči poskytovatelům spotřebitelského úvěru a naopak jejich povinnosti tyto pravomoci respektovat a dodržovat své povinnosti.

Česká národní banka v rámci dohledu rozhoduje o právech a povinnostech jí podřízených subjektů, kontroluje dodržování zákonů, získává informace a ukládá opatření k nápravě nebo správní tresty.⁶¹

Veškeré uvedené znaky, které poukazují na pravomoci České národní banky ve vztahu k poskytovatelům, zprostředkovatelům a osobám pořádajícím odborné zkoušky, ukazují na nerovné postavení těchto subjektů, a tedy i veřejnoprávní charakter spotřebitelského úvěru.

b) Rozhodovací pravomoc nadřazeného subjektu⁶²

Dalším znakem je rozhodovací pravomoc České národní banky, která se projevuje hned v několika oblastech. Česká národní banka rozhoduje o žádosti nebankovního poskytovatele o udělení oprávnění k činnosti. V případě, že žádosti poskytovatele vyhoví, zapíše ho do příslušného

---

⁵⁷ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 832 s. ISBN 978-80-7179-254-3. s. 15 - 36.

⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: psp.cz [online], 6. volební období 2010 – 2013 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=362&ct1=0>.

⁵⁹ KOTÁB, Petr, *Finanční právo jako část práva veřejného*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 63-64.

⁶⁰ § 135 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění ve spojení s § 44 odst. 1 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, v platném a účinném znění

⁶¹ § 44 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, v platném a účinném znění

⁶² KOTÁB, Petr, *Finanční právo jako část práva veřejného*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 63-64.

registru nebankovních poskytovatelů. Pokud naopak Česká národní banka žádosti nevyhoví, zamítne ji.⁶³

Česká národní banka může uložit poskytovateli opatření k nápravě, tedy povinnost uvést činnost poskytovatele do souladu se zákonem, a dále může činnost poskytovatele omezit⁶⁴ nebo nebankovnímu poskytovateli oprávnění k činnosti odejmout.⁶⁵

Ve vztahu k akreditované osobě, která může pořádat odborné zkoušky, rozhoduje o udělení, změně, prodloužení a odnětí akreditace.⁶⁶

Česká národní banka je příslušná k projednávání přestupků upravených zákonem o spotřebitelském úvěru a rozhodování o nich. Pravomocná rozhodnutí vydaná v přestupkovém řízení Česká národní banka uveřejňuje.⁶⁷

c) Nerovné rozložení práv, pravomocí a povinností mezi subjekty finančního práva

Tento bod souvisí s body předchozími, jelikož určuje za charakteristický znak veřejnoprávního oboru fakt, že nadřazený subjekt disponuje množstvím oprávnění ve vztahu k subjektu podřízenému. Subjekt podřízený má naopak vůči nadřazenému subjektu převážně povinnosti.⁶⁸ Příkladem může být povinnost poskytovatele poskytnout České národní bance součinnost při výkonu dohledu.⁶⁹

d) Omezení dispozitivnosti právních norem a smluvní svobody

Pro obor finančního práva je stejně jako pro jiný obor práva veřejného charakteristická kogentnost právních norem. Příkladem tohoto znaku může být např. bankovní licence jakožto

---

⁶³ § 11 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

⁶⁴ § 145 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

⁶⁵ § 146 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

⁶⁶ § 60 a násl. zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

⁶⁷ § 158 a § 159 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

⁶⁸ KOTÁB, Petr, *Finanční právo jako část práva veřejného*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 63-64.

⁶⁹ § 135 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

individuální akt vydávaný z pozice nadřazeného subjektu.⁷⁰ Tímto subjektem je Česká národní banka.⁷¹ Subjekty, které jsou oprávněny poskytovat spotřebitelské úvěry, jsou právě banky.⁷²

Co se nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů týče, oprávnění k jejich činnosti uděluje opět Česká národní banka.⁷³

S ohledem na uvedené je možné uzavřít, že i právní úprava spotřebitelského úvěru je částečně úpravou veřejnoprávní. S příchodem nové právní úpravy, zákona o spotřebitelském úvěru, se dokonce zvyšuje regulace této oblasti a s ní i počet jejích veřejnoprávních aspektů.

Odborná literatura taktéž připouští prorůstání soukromého a veřejného práva a popisuje úvěr jako institut spadající původně pouze do oblasti práva soukromého, do kterého ale během času přibývá více prvků veřejnoprávních. Není ale nutné tyto dvě oblasti násilně oddělovat, když v praxi je potřebné určitou problematiku zkoumat komplexně.⁷⁴

---

⁷⁰ KOTÁB, Petr, *Finanční právo jako část práva veřejného*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 63-64.

⁷¹ § 4 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, v platném a účinném znění

⁷² § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

⁷³ § 11 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

⁷⁴ KOTÁB, Petr, *Finanční právo jako část práva veřejného*. In: KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 65.

1.5. Vývoj spotřebitelských úvěrů

Pohled na ochranu spotřebitele a jeho stigmatizaci zadlužením se v průběhu času měnil. V dnešní době se může lišit v závislosti na kultuře, ze které dlužník pochází. V islámském právu není dovoleno půjčovat peníze na úrok⁷⁵ a v Japonsku je úpadek považován za takové ponížení, že je mnohdy řešen sebevraždou.⁷⁶

Půjčování peněz za úplatu vzbuzuje emoce od nepaměti. Zakazoval ho Starý i Nový zákon.⁷⁷

Ve 12. století poskytovali půjčky židé, a to zejména rolníkům, na čemž fakticky zbohatli, nikoli však tak, jak je jim mnohdy připisováno. Mnozí z nich poskytovali i krátkodobé půjčky. Půjčky poskytovaly i kláštery, i když úročené půjčky byly podle Starého i Nového zákona zakázány jak mezi křesťany tak mezi židy. Mezi židy a křesťany navzájem ale takové omezení neplatilo. Zmínku, že „*cokoli je požadováno nad jistinu, je lichva*“, obsahuje i dekret Gratiánův.⁷⁸

Scholastičtí autoři zastávali názor, že peníze neplodí peníze, který převzali od Aristotela.

Lichva byla ve sbírce kanonického práva popsána jako vše, co je požadováno oplátkou za půjčku a přesahuje půjčenou částku samotnou. Půjčování na lichvářský úrok je hřích stejně tak jako pouhé očekávání plnění nad rámec jistiny. Lichva byla dokonce považována za smrtelný hřích, hřích lakomství (avaritia). Lichvář se dopouštěl krádeže času, jelikož si nechával platit za čas mezi poskytnutím půjčky a dnem jejího splacení. Čas ale náleží pouze Bohu.

Lichva byla hřích proti spravedlnosti i podle Tomáše Akvinského.⁷⁹

---

⁷⁵ KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0. s. 229.

⁷⁶ MANN, R. (2006). *Causation, Consumer Credit and Bankruptcy*. In: *Charging Ahead: The Growth and Regulation of Payment Card Markets around the World*, s. 179-187, Cambridge: Cambridge University Press. DOI:10.1017/CBO9780511754227.020.

⁷⁷ Viz např.:

Lukáš 6, 35: „*Mutuū date, nihil inde sperantees.*“ (Půjčte a nic nečekejte zpět),

Leviticus 25, 36: „*Své stříbro mu nepůjčuj lichvářsky, na poskytované potravě nechť vydělávat*“,

Deuteronomium, 23, 20: „*Cizinci můžeš půjčovat na úrok, ale svému bratru na úrok půjčovat nesmíš*“

viz publikace LE GOFF, Jacques. *Peníze ve středověku: historicko-antropologická studie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012, 180 s. Kolumbus. ISBN 978-80-204-2406-8.

⁷⁸ LE GOFF, Jacques. *Peníze ve středověku: historicko-antropologická studie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012, 180 s. Kolumbus. ISBN 978-80-204-2406-8.

⁷⁹ LE GOFF, Jacques. *Peníze ve středověku: historicko-antropologická studie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012, 180 s. Kolumbus. ISBN 978-80-204-2406-8.

Jak vidíme, lidstvo má odjakživa tendence omezovat úplatu těch, kdo jiným poskytují peněžité prostředky. Moderní trend ochrany spotřebitele má základ v evropské právní úpravě.⁸⁰

Zpočátku evropské integrace nebyla ochrana spotřebitele nijak řešena. V roce 1972 se v Paříži uskutečnil summit, kde došlo i k prvním výzvám k aktivitám v oblasti ochrany spotřebitele. V roce 1975 vydala Evropská komise Předběžný program Evropského hospodářského společenství o ochraně spotřebitele a informační politice, který obsahoval pět základních práv spotřebitelů, a to právo na ochranu zdraví a bezpečnosti, ochranu ekonomických zájmů, náhradu škody, informace, vzdělávání a zastoupení. Předběžný program Evropského hospodářského společenství o ochraně spotřebitele a informační politice z roku 1975 se stal základem spotřebitelské legislativy. Významným dokumentem v oblasti spotřebitelské politiky se stal Jednotný evropský akt, který definoval pojem spotřebitele v primárním právu. Spotřebitelskou politiku jako samostatnou a plnohodnotnou komunitární politiku upravila až Maastrichtská smlouva. Amsterodamská smlouva zaručila spotřebitelské politice její zohlednění i při vymezování a provádění dalších politik. Niceská smlouva žádné zásadní směny ohledně spotřebitelské politiky nepřinesla.⁸¹

Lisabonská smlouva zařadila ochranu spotřebitele do sdílených pravomocí, tedy členské státy mohou v oblasti ochrany spotřebitele přijímat právně závazné akty, pokud tak již neučinila Evropská unie. Spotřebitelská politika má průřezový charakter a musí být brána v potaz i při vymezování a provádění jiných politik Evropské unie. Vysokou úroveň ochrany spotřebitele v politikách Evropské unie garantuje i Listina základních práv Evropské unie.⁸²

Ochrana spotřebitele se postupně rozšířila i do oblasti úvěrového práva. Základními směrnicemi v oblasti spotřebitelských úvěrů byly v době působnosti zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, směrnice Rady 93/13/EHS z 5. 4. 1993 o nekalých podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, směrnice Rady 85/577/EHS z 20. 12. 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostor a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/EC z 20. 5. 1997 o ochraně spotřebitele z hlediska smluv sjednávaných na dálku.

---

⁸⁰ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9. s. 9.

⁸¹ KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Vývoj ochrany spotřebitele v EU* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, ©2005-2018, 23.1.2006 [cit. 2018-05-21]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/zprava7587.html>

⁸² ODBOR 06100. *Dopady Lisabonské smlouvy na politiky v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, ©2005-2018, 7.1.2010 [cit. 2018-05-23]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument68142.html>

Některé další směrnice se předmětného tématu taktéž dotýkají, či jsou s ním dokonce úzce spjaty, jako je tomu v případě směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.⁸³

První směrnicí, která se věnovala pouze spotřebitelským úvěrům, byla směrnice Rady ze dne 22. prosince 1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru č. 87/102/EHS. Tato směrnice byla v roce 2010 nahrazena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a zrušení směrnice č. 87/102/EHS.

Zákon o spotřebitelském úvěru pak přebíral transpoziční úpravu směrnice 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (tzv. CCD) (dále jen „**směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru**“). Ta byla transponována již do zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Nově zákon o spotřebitelském úvěru transponuje směrnici 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (tzv. MCD) (dále jen „**směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení**“).⁸⁴

V roce 2011 byl zřízen Evropský orgán pro bankovníctví, tzv. EBA (European Banking Authority) (dále jen „**EBA**“), nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1093/2010 ze dne 24. listopadu 2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro bankovníctví), o změně rozhodnutí č. 716/2009/ES a o zrušení rozhodnutí Komise 2009/78/ES.⁸⁵

Díky EBA nabývá na významu mezinárodní koordinace regulace spotřebitelských úvěrů, i když její pravomoci jsou limitovány. Může ale přijímat obecné pokyny⁸⁶ za účelem sbližování dohledových pravidel členských států.⁸⁷

V následujících částech této práce se budu zabývat právě regulací poskytovatelů spotřebitelských úvěrů a novodobými trendy jejich regulace. Co se otázky nároku na odměnu a

---

⁸³ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9. s. 14-16.

⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁸⁵ EBA. In: cnb.cz [online], 2020 [cit. 30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/vykon-dohledu/mezinarodni-aktivity/eba/>.

⁸⁶ Seznam obecných pokynů EBA vztahujících se k spotřebitelskému úvěru lze nalézt na webu České národní banky zde: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/legislativni-zakladna/ochrana-spotrebitele-a-spotrebitelsky-uver/metodicke-a-vykladove-materialy/#>

⁸⁷ ARMOUR, John, AWREY, Dan, DAVIES Paul, ENRIQUES Luca, GORDON Jeffrey N., MAYER Colin a PAYNE Jennifer. *Principles of Financial Regulation*. 1. vydání, 2016. Oxford University Press, ISBN-13: 9780198786474.

vůbec nároku na úhradu jakýchkoli plateb za porušení povinností spotřebitele z úvěrové smlouvy týče, bude možné najít jisté paralely s omezováním poskytovatelů úvěru ve středověku, jak byly naznačeny výše.

2. Platby související s prodlením spotřebitele

Tato práce se zabývá především aktuálně účinnou právní úpravou, tedy zákonem č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Předmětem působnosti tohoto zákona je regulace vstupu do odvětví a pravidla výkonu poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru, práv a povinností poskytovatele, zprostředkovatele a samotného spotřebitele (ať už jako dlužníka či zájemce o zprostředkování spotřebitelského úvěru) a působnosti správních orgánů v oblasti spotřebitelských úvěrů.⁸⁸

Při pohledu do minulosti zjistíme, že zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., byl poskytovateli obcházen. V reakci na jeho nedostatečnost byl přijat zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Ten ale nereguloval ani základní aspekty spotřebitelského úvěru, podle kterých lze posoudit, zda se jedná o lichvu či nikoli. K takovým aspektům mimo jiné patří omezení hodnoty úrokové míry, RPSN, plateb spojených s prodlením dlužníka a požadavky na nepoměrné zajištění úvěru ve vztahu k jeho výši.⁸⁹ V této části se budu věnovat právě platbám spojeným s prodlením spotřebitele se splácením úvěru.

Naděje, které do zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, byly vkládány, tento zákon nenaplnil, a tak byl přijat zákon o spotřebitelském úvěru. Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, především navazoval na úpravu úvěru v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „**obchodní zákoník**“).⁹⁰

V nynější době se diskutuje o přínosech aktuálně účinného zákona o spotřebitelském úvěru stejně jako se dříve diskutovalo o přínosech zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Zákon je také po necelých čtyřech letech své účinnosti novelizován. Již přijaté změny zákona o spotřebitelském úvěru nebo nyní projednávané návrhy na jeho změnu se týkají zásadních témat jako je mimo jiné právě omezení plateb spotřebitele souvisejících s prodlením nebo nákladů za předčasné splacení úvěru. Tento fakt do jisté míry napovídá, že ani nový zákon o spotřebitelském úvěru očekávání nenaplnil.

---

⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁸⁹ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9. s. 27-29.

⁹⁰ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9. s. 27-29.

2.1. Výčet jednotlivých plateb souvisejících s prodlením spotřebitele

V § 122 zákona o spotřebitelském úvěru nalezneme veškeré sankční platby, které může mít spotřebitel povinnost hradit v případě prodlení se splácením spotřebitelského úvěru. Výčet těchto plateb je taxativní a nesmí být nikterak rozšiřován. Konkrétně jde o tyto platby:

- 1) náhradu účelně vynaložených nákladů;
- 2) úroky z prodlení; nebo
- 3) smluvní pokutu.

Úprava těchto sankcí je vzájemně propojena tak, aby nedocházelo k obcházení zákona predátorskými poskytovateli. Spotřebitel je tak chráněn před neúnosným narůstáním dluhu, který by nemusel být schopen splácet. O každé z těchto plateb bude pojednáno v následujících kapitolách.

Zákonná úprava § 122 zákona o spotřebitelském úvěru vkládá mezi úrok z prodlení a smluvní pokutu spojku „nebo“⁹¹. Jde o vyjádření možnosti sjednání těchto plateb souvisejících s prodlením v jakékoli kombinaci. Smluvní pokuta, účelně vynaložené náklady a úrok z prodlení mohou být uplatňovány vedle sebe. S tím počítá i důvodová zpráva k zákonu o spotřebitelském úvěru, ve které se uvádí, že *„Pokud věřitel vedle úroků z prodlení účtuje navíc smluvní pokutu, stanoví se jednak, že základem pro výpočet smluvní pokuty je hodnota dlužného plnění...“*⁹² Uvedené potvrzuje i Česká národní banka, která v rámci své dohledové činnosti odpovídá na dotazy ohledně některých ustanovení spotřebitelského úvěru. Účelem ustanovení není omezit tyto platby co do jejich druhu, ale co do jejich výše.⁹³

---

⁹¹ § 122 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru zní:

„Věřitel může pro případ prodlení spotřebitele s plněním dluhu vyplývajícího ze smlouvy o spotřebitelském úvěru sjednat pouze

- a) právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, které mu vznikly v souvislosti s prodlením spotřebitele; pokud byla ujednána náhrada vyšší, považuje se v této části za smluvní pokutu,*
- b) úroky z prodlení, jejichž výše nesmí přesáhnout výši stanovenou právním předpisem upravujícím úroky z prodlení, **nebo***
- c) smluvní pokutu.“*

⁹² Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁹³ K některým ustanovením zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: cnb.cz [online], 5. 4. 2017 [cit. 30. 10. 2020]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_nekterym_ustanovenim_zakona_c_257_2016.pdf.

Zákon o spotřebitelském úvěru reagoval svou úpravou omezení plateb souvisejících s prodlením věřitele na vývoj judikatury a na hojně zneužívání těchto sankcí.⁹⁴ Podle důvodové zprávy je cílem ustanovení § 122 zákona o spotřebitelském úvěru zamezení možnosti výdělků poskytovatele spotřebitelského úvěru na prodlení spotřebitele. Poskytovatel by v ideálním případě měl mít zisk pouze ze sjednané odměny. V praxi se totiž vyskytovaly i takové případy, kdy spotřebitel musel uhradit smluvní pokutu ve výši téměř celé jistiny za jednodenní prodlení s dodáním určitého dokumentu.⁹⁵

Ustanovení § 122 zákona o spotřebitelském úvěru upravuje tedy souhrnně omezení plateb souvisejících s prodlením věřitele, neobsahuje pouhé omezení úroků z prodlení na zákonem stanovenou výši. Limitace úroků z prodlení byla totiž často obcházena právě vysokou smluvní pokutou či navyšováním dalších nákladů, například skrze poplatky za dlužníku zasláné upomínky.

Právní úprava omezení plateb souvisejících s prodlením spotřebitele je úpravou iniciovanou zákonodárcem, nejde o transpozici evropské právní úpravy. Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru hovoří pouze o informační povinnosti poskytovatele ve vztahu k platbám spojeným s prodlením. Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení pak v čl. 28 upravuje možnost omezení poplatků z prodlení pouze na náklady, které poskytovateli spotřebitelského úvěru v důsledku prodlení spotřebitele vznikly. Členské státy mají možnost přiznat poskytovatelům nárok i na další poplatky s prodlením spotřebitele související. Podmínkou je určení horní hranice takových poplatků. Značně komplikovaná úprava § 122 zákona o spotřebitelském úvěru, která omezuje práva poskytovatele ve prospěch spotřebitele, je produktem jen a pouze našeho vnitrostátního zákonodárství.⁹⁶

---

⁹⁴ SLANINA, Jan. Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6. s. 598-599.

⁹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

⁹⁶ SLANINA, Jan. Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6. s. 598.

2.2. Účelně vynaložené náklady

Věřitel má dle zmiňovaného ustanovení § 122 zákona o spotřebitelském úvěru nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů, které mu v souvislosti s prodlením spotřebitele vznikly.⁹⁷ Není možné, aby věřitel účtoval dlužníku v prodlení např. již zmiňovaný poplatek za zaslané upomínky v libovolné výši a nepřiměřeně tak zvyšoval dlužnou částku.

Otázku, jak vysoké náklady jsou přípustné jako účelně vynaložené náklady, si klade zřejmě každý poskytovatel spotřebitelského úvěru. Podle odborného komentáře lze přihlídnout k praxi veřejnoprávních institucí. Konkrétně je zde jmenován centrální depozitář cenných papírů, který stanovuje výši vynaložených věcných nákladů na základě vyhlášky Ministerstva financí č. 212/2010 Sb., o způsobu stanovení výše vynaložených věcných nákladů a způsobu jejich úhrady při poskytování údajů centrálním depozitářem a osobou, která vede samostatnou evidenci investičních nástrojů. Při projednávání zákona o spotřebitelském úvěru odkazovali často pracovníci Ministerstva financí na tento sazebník. Odborný komentář na základě jednotlivých položek sazebníku dovozuje, že mimo obvyklé náklady jako je poštovné či náklady na pořízení fotokopií mají být při určování výše účelně vynaložených nákladů zohledňovány i náklady na přípravu vzorových dokumentů či úpravy informačního systému poskytovatele.⁹⁸

Důvodová zpráva k tomu uvádí, že účtované náklady budou posuzovány nejen z hlediska účelnosti, ale i hospodárnosti. Tím spíše není tolerováno šikanózní vymáhání, jako např. zasílání několika zpoplatněných upomínek denně. Poskytovatel musí být připraven účtované náklady doložit, a to buď v soudním řízení nebo u orgánu dohledu.⁹⁹

S ohledem na výše uvedené lze dospět k závěru, jakým způsobem by mělo být posuzováno, zda vzniklé náklady byly účelně vynaloženy v souladu s ustanovením § 122 zákona o spotřebitelském úvěru či nikoli. Měřítkem účelnosti musí být dle mého názoru princip uvedený v důvodové zprávě k zákonu o spotřebitelském úvěru zmíněný výše. Přijatelná je v souladu tímto principem výše nákladů, která není ziskem poskytovatele, ale pouze slouží k tomu, aby mu nahradila náklady, které skutečně vynaložil.

---

⁹⁷ § 122 odst. 1 písm. a) zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

⁹⁸ SLANINA, Jan. Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6. s. 599.

⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

Náhrada účelně vynaložených nákladů by neměla být sankčním opatřením. Jako postih, sankce za prodlení spotřebitele, může sloužit smluvní pokuta. Náklady by měly mít pouze funkci reparační. Spotřebitel náklady poskytovateli uhradí a tím zhojí ztrátu poskytovatele, kterou v souvislosti s prodlením spotřebitele utrpěl.

Věřitel může sjednat právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, které jsou náklady skutečnými, jejich existence je podmíněna skutečností, že na straně spotřebitele došlo k prodlení se splácením úvěru, a náklady jsou vynakládány v souladu se zásadou hospodárnosti. Ve většině případů půjde nejspíše o náklady nutné k tomu, aby dlužná částka byla vymožena.

Na fakt, že má jít o skutečně vynaložené náklady, lze podle mého názoru usuzovat již na základě jazykového výkladu ustanovení. Má jít o náklady, které již vznikly. Minulý čas upozorňuje na to, že nemá jít o jakési budoucí náklady. Nemůže jít ani o náklady přemrštěné, díky kterým by poskytovatel generoval zisk.

S ohledem na uvedené závěry lze sestavit test, na jehož základě lze posoudit, zda jde o náklady účelně vynaložené v souvislosti s prodlením spotřebitele či nikoli. Tento test je použitelný i v části třetí, ve které se zabývám převážně náklady souvisejícími s předčasným splacením spotřebitelského úvěru. Dle mého mínění náklady mají, aby byly v souladu se zákonným ustanovením, vykazovat následující znaky:

- 1) nejde o sankci;
- 2) plní reparační funkci (poskytovatel negeneruje skrze náklady zisk);
- 3) jejich vynakládání je vedeno principem hospodárnosti (nikoli zbytečného nadhodnocování úkonů, které poskytovatel musí provést);
- 4) náklady jsou skutečně vynaložené;
- 5) náklady jsou vynaloženy v souvislosti s prodlením spotřebitele, tedy je zde příčinná souvislost mezi prodlením a nákladem, pokud by nenastalo prodlení, nemohl vzniknout ani náklad.

Pokud bude shledáno, že náklady překročily přípustnou výši, bude tento neúčelně vynaložený převis považován za smluvní pokutu, která sama podléhá omezení, jak bude dále uvedeno. Zde je tedy zakotven opět ten samý princip jako v ustanovení § 168 zákona o spotřebitelském úvěru, kdy nezáleží na tom, jaký typ platby poskytovatel požaduje, ale na celkovém omezení těchto plateb.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

2.3. Smluvní úrok z prodlení

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, výši smluvních úroků z prodlení nelimitoval. Odpověď na otázku, zda jsou smluvní úroky z prodlení u spotřebitelských úvěrů akceptovatelné či nikoli, byla ale dvojitá. Někdy soudy možnost dohody smluvních stran ohledně úroků z prodlení připouštěly, někdy ji nepřipouštěly.

Na spotřebitelský úvěr mohlo být nahlíženo jako na absolutní obchod v souladu s § 497 a 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku. Podle těchto ustanovení se závazkové vztahy ze smlouvy o úvěru řídí bez ohledu na povahu účastníků obchodním zákoníkem. Ustanovení § 262 odst. 4 obchodního zákoníku modifikuje tuto úpravu ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem, tím, že zakotvuje použití norem práva občanského.¹⁰¹ Někdy bylo nahlíženo na problematiku skrze ustanovení § 55 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, tak, že ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele.

Nejvyšší soud České republiky v rozhodnutí ze dne 30. 10. 2008, č.j. 32 Odo 873/2006, vyslovil názor ohledně nemožnosti sjednání smluvních úroků z prodlení mezi smluvními stranami, které nejsou podnikateli. Přiklonil se tak k naznačenému použití obchodního zákoníku a odkazu na normy občanského a spotřebitelského práva v § 262 odst. 4.¹⁰² Nejvyšší soud rozhodl, že nemocnice, která je státní příspěvkovou organizací, za prodlení s plněním peněžitého závazku odpovídá podle občanského práva, a to i v případě, že jde o relativní obchodní závazkový vztah podle ustanovení § 261 odst. 2 obchodního zákoníku.¹⁰³ Při určování výše úroků tedy přicházelo do úvahy pouze ustanovení § 517 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který v tomto směru odkazuje na prováděcí předpis.

Názory na to, zda má či mělo mít ustanovení § 517 charakter kogentní či dispozitivní, se v odborné literatuře liší. Někteří autoři podporují svůj názor o nutnosti dispozitivního charakteru normy např. tvrzením, že pro spotřebitele je jednodušší vypočítat úroky z prodlení na základě

---

¹⁰¹ Ustanovení § 262 odst. 4 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zní:

„Ve vztazích podle § 261 nebo podřízených obchodnímu zákoníku dohodou podle odstavce 1 se použijí, nevyplyvá-li z tohoto zákona nebo ze zvláštních právních předpisů něco jiného, ustanovení této části na obě strany; ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku.“

¹⁰² DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9. s. 67-68.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 32 Odo 873/2006

procentní sazby uvedené v úvěrové smlouvě než na základě výpočtu zahrnujícího repo sazbu¹⁰⁴. Pojem repo sazba totiž nemusí být spotřebiteli znám.¹⁰⁵ Stranám úvěrové smlouvy mělo být dle těchto názorů umožněno svobodně sjednání odlišného úroku z prodlení. Kogentnost ustanovení § 517 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, totiž vede k závěru, že není možné sjednat si ani nižší než zákonnou výši úroků z prodlení. Ustanovení by spotřebiteli znemožňovalo možnost sjednání si výhodnějšího úroku z prodlení.

Pokud by výše smluvního úroku z prodlení byla ponechána na vůli smluvních stran, případná přemrštěná výše úroků mohla být korigována ustanovením § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.¹⁰⁶ Takové ujednání by bylo absolutně neplatné pro rozpor s dobrými mravy.¹⁰⁷

Tento model je ale problematický v tom smyslu, že pokud výše smluvních úroků z prodlení bude regulována rozhodovací praxí soudů, dojde k roztržení názorů na to, jaká výše je ještě v souladu s dobrými mravy a jaká nikoli. Soudy by se musely v každém konkrétním případě vypořádávat s námitkou neplatnosti a posuzovat výši smluvních úroků z prodlení, což by vedlo k právní nejistotě na straně spotřebitele i poskytovatele.

Otázkou také zůstává, zda by se spotřebitel bez právního vzdělání vůbec dozvěděl, že si sjednal úrok z prodlení ve výši rozporné s dobrými mravy. Spotřebitel by se nejspíš nikdy proti takovému ujednání nebránil.

Soudní praxe se ale přes veškeré odlišné názory řídí přesvědčením o kogentním charakteru zmiňovaného ustanovení.¹⁰⁸ Jelikož jsou úroky z prodlení sankcí za prodlení dlužníka s placením peněžní povinnosti, závěr o jejich dispozitivním charakteru by mohl narušit sankční mechanismus nastavený v občanském právu.¹⁰⁹

---

¹⁰⁴ Zákonná výše úroků z prodlení je dle ustanovení § 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, stanovena takto:

„Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů.“

¹⁰⁵ Více viz DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9. s. 67-69.

¹⁰⁶ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9. s. 69.

¹⁰⁷ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan, ELIÁŠ, Karel, NYKODÝM, Jiří, NOVOTNÝ, Marek, KRÁLÍK, Michal, MIKEŠ, Jiří, FIALA, Roman, DVOŘÁK, Jan, JEHLÍČKA, Oldřich, LIŠKA, Petr, LAVICKÝ, Petr, MACEK, Jiří, PŘIB, Jan, HANDLAR, Jiří, SELUCKÁ, Markéta. *Občanský zákoník I, II. 2.* vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, 2321 s. ISBN 978-80-7400-108-6. s. 354.

¹⁰⁸ K tomu blíže např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.3.2005, sp. zn. 33 Odo 1117/2003

¹⁰⁹ FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1692 s. ISBN 978-80-7357-395-9.

Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. a zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, stanovení smluvních úroků z prodlení nikterak neomezovaly. Tyto zákony nestanovily žádné limity pro platby v souvislosti s prodlením spotřebitele.

Občanský zákoník se nakonec přiklonil k výslovnému zakotvení možnosti odchýlit se od zákonného stanovení úroků z prodlení.¹¹⁰ Zákon o spotřebitelském úvěru se ale následně přiklonil opět k původnímu řešení zákonných úroků z prodlení. V § 122 stanovil zákon o spotřebitelském úvěru taxativní výčet následků prodlení spotřebitele s plněním dluhu vyplývajícího ze smlouvy o spotřebitelském úvěru.¹¹¹

Jak se tedy měnila úprava úroku z prodlení v čase? Je správné se domnívat, že právě spotřebitelské právo by se mělo vyvarovat častých výkyvů a změn tak, aby se spotřebitel mohl vyvarovat omylu ohledně toho, která právní úprava je zrovna v určitém okamžiku účinná. Bylo by naivní se domnívat, že spotřebitel si před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nastuduje zákon o spotřebitelském úvěru, občanský zákoník a příslušné podzákoné předpisy. Spotřebitel své právní povědomí čerpá „z doslechu“ a časté změny legislativy vedou k tomu, že spotřebiteli nebude známo, zda je přípustné přistoupit na sjednání smluvního úroku z prodlení.

Časté novelizace snižují míru právní jistoty. Realizace práva je ohrožena v případě nejistoty adresátů právní normy ohledně účinné právní úpravy. Musíme odlišovat účinnost právní normy ve smyslu právním a ve smyslu sociologickém. Účinná v sociologickém smyslu je právní úprava ve chvíli, kdy se jí řídí většina.¹¹² Příliš časté změny v právním řádu mohou vést k právní, a tedy i sociální nejistotě.¹¹³ Úkolem práva je nastolit ve společnosti řád a takového cíle může dosáhnout pouze právo stabilní.¹¹⁴

Právní úprava smluvního úroku z prodlení s povinností splácet spotřebitelský úvěr se za posledních deset let změnila třikrát. Do okamžiku vydání zmiňovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, č.j. 32 Odo 873/2006, panovala ohledně otázky dovolenosti sjednání smluvních úroků z prodlení nejistota. Následně byl upřednostňován výklad v souladu s normami

---

¹¹⁰ V ustanovení § 1970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném k 1.1.2014, je uvedeno, že: „*Výši úroku z prodlení stanoví vláda nařízením; neujednají-li strany výši úroku z prodlení, považuje se za ujednanou výše takto stanovená.*“

¹¹¹ § 122 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

¹¹² BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. Teorie práva. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. 348 s. ISBN 80-7357-030-0. s. 34.

¹¹³ Více viz GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2. s. 250.

¹¹⁴ BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. Teorie práva. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. 348 s. ISBN 80-7357-030-0. s. 306.

občanského práva, kdy smluvní úrok z prodlení nebyl přípustný. Dne 1.1.2014¹¹⁵ nabyl účinnosti občanský zákoník, který klade důraz na autonomii vůle.¹¹⁶ Občanský zákoník změnil stávající úpravu tak, že smluvní úrok z prodlení připustil. Zákon o spotřebitelském úvěru účinný od 1. 12. 2016¹¹⁷ se po necelých třech letech možnosti sjednání si smluvního úroku z prodlení přiklonil opět k mandatorní úpravě zákonného úroku z prodlení. Po období nejistoty ohledně aplikace norem občanského či obchodního práva tedy následovalo desetiletí, kdy se úprava stačila třikrát změnit. Časový vývoj možnosti sjednání jiného než zákonného úroku z prodlení ukazuje následující tabulka.

Tabulka 1: Vývoj možnosti sjednání smluvního úroku z prodlení

Časové období	Rozhodnutí Nejvyššího soudu na konci roku 2008 – 1. 1. 2014	1. 1. 2014 – 1. 12. 2016	1. 12. 2016 - současnost
Možnost sjednání smluvního úroku z prodlení	Pouze zákonný úrok	Lze sjednat smluvní úrok z prodlení	Pouze zákonný úrok

Přechodná ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru vcelku jasně upravují jeho časovou působnost na prodlení spotřebitele. Při výpočtu úroku z prodlení s úhradou splátky spotřebitelského úvěru je třeba nejprve posoudit, zda byl úrok z prodlení ujednáán v souladu se zákonem. Pokud by byl sjednán v rozporu se zákonem (např. sjednání smluvního úroku z prodlení za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, tedy v době, kdy bylo možné požadovat pouze zákonný úrok z prodlení), nemohl by poskytovatel spotřebitelského úvěru úrok z prodlení po spotřebiteli požadovat z důvodu jeho neplatnosti¹¹⁸. Pokud bude smluvní úrok z prodlení sjednán v souladu se zákonem, lze zkoumat, jaká právní úprava se pro jeho výpočet užije.

¹¹⁵ § 3081 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném a účinném znění

¹¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: psp.cz [online], 6. volební období 2010 – 2013 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=362&ct1=0>.

¹¹⁷ § 179 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

¹¹⁸ Podle ustanovení § 3028 odst. 1 občanského zákoníku ve spojení s ustanovením § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, by takové ujednání bylo pro rozpor se zákonem neplatné.

Ustanovení § 168 zákona o spotřebitelském úvěru stanoví aplikaci příslušných ustanovení tohoto zákona týkajících se plateb souvisejících s prodlením spotřebitele i pro případ, že smlouva o spotřebitelském úvěru byla uzavřena před jeho účinností. Rozhodujícím okamžikem zde totiž není den uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru, ale den, kdy se spotřebitel dostal do prodlení. Podmínkou aplikace zákona o spotřebitelském úvěru je, že se spotřebitel dostane do prodlení po dni nabytí účinnosti tohoto zákona, tedy po 1.12.2016.¹¹⁹

Důvodová zpráva k zákonu o spotřebitelském úvěru ubezpečuje, že rozhodným ukazatelem pro stanovení časové působnosti norem týkajících se prodlení spotřebitele je právě den, kdy došlo k prodlení (ne tedy den uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru). Pokud prodlení nastalo již před účinností zákona o spotřebitelském úvěru, použije se dříve účinná právní úprava. Na prodlení s každou pravidelnou splátkou tedy není nahlíženo jako na samostatnou skutečnost, ale rozhodný je den, kdy k prodlení došlo poprvé.¹²⁰

Jelikož příslušná ustanovení značně zvýhodňují spotřebitele, vypořádává se důvodová zpráva taktéž s argumentem legitimního očekávání poskytovatele spotřebitelského úvěru, který počítal z vyššími zisky z poskytnutých finančních prostředků. Taková námitka ale dle důvodové zprávy není oprávněná, neboť došlo k omezení sankčních ustanovení, se kterými by poskytovatel neměl v rámci svého obchodního plánu počítat. Opak by svědčil o tom, že jde o predátorského poskytovatele spotřebitelského úvěru s odůvodněním, že pokud poskytovatel počítá s prodlením spotřebitele, posoudil nedostatečně jeho úvěruschopnost.¹²¹

Tyto úvahy ale neberou v potaz veškeré aspekty podnikání, se kterými se poskytovatelé spotřebitelských úvěrů potýkají. Je nutné si uvědomit, že část spotřebitelů neschopná dostát svým závazkům, je nucena řešit svůj úpadek či hrozící úpadek v rámci insolvenčního řízení. Poskytovateli spotřebitelského úvěru se tak může vrátit pouze část jeho pohledávky za spotřebitelem. Dříve poskytovatelé mohli standardně v případě úspěšného insolvenčního řízení počítat alespoň s částkou ve výši 30 % svých pohledávek, nyní může být tato částka ale ještě nižší.¹²² Navíc většina dlužníků, kteří se dostali do dluhové pasti, přiznává pouze takové příjmy, aby jim bylo povoleno oddlužení a zároveň, aby byli věřitelé uspokojeni v co nejnížší možné míře.

---

¹¹⁹ § 168 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

¹²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

¹²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

¹²² Viz porovnání časových znění ustanovení § 395 odst. 1 písm. b) zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), účinného v období od 1. 1. 2014 do 31. 5. 2019 a v období po 1. 6. 2019

V případě těchto dlužníků věřitel nezíská zpět ani jistinu a pokud se tato situace bude opakovat, jeho podnikání by mohlo být prodělečné. Zejména nebankovní poskytovatelé dříve kompenzovali toto podnikatelské riziko vysokým úrokem či postihy spojenými s prodlením věřitele. Takzvané praktiky predátorských věřitelů tedy v některých případech mohly být i nutným bojem o přežití podnikatele, jehož podnikání bylo v určitém rozsahu ztrátové.¹²³

Období predátorských poskytovatelů také spíše přetrvávalo před účinností zákona o spotřebitelském úvěru, kdy trh spotřebitelských úvěrů nebyl až takovým způsobem regulován ve prospěch spotřebitele.

Někteří by mohli namítat, že poskytovatel má řádně zkoumat úvěruschopnost spotřebitele tak, aby se spotřebitel nedostal do tíživé životní situace a nemusel přistoupit k tak extrémnímu řešení, jakým je insolvenční řízení. Nicméně je otázkou, do jaké míry je možné přenášet odpovědnost za schopnost spotřebitele splácet úvěr na poskytovatele.

Mírné podmínky povolení oddlužení navíc souvisí s vůlí spotřebitelů se zadlužovat. Pokud bude spotřebitel počítat s tím, že se mu v případě, že spadne do tzv. dluhové pasti, podaří na oddlužení dosáhnout, spíše bude ochotný se zadlužit. Zákonodárce by si měl uvědomit, že existuje souvztažnost mezi tvrdostí podmínek oddlužení a vůlí zadlužovat se.¹²⁴ Nyní se nacházíme v období, kdy se prozatím neprojeví dopady insolvenční novely z roku 2017 a již přijímáme „experimentální“ změny zákona o spotřebitelském úvěru. Takový přístup mi nepřijde jako odpovědný.

Zákonodárce by se podle mého názoru měl zamyslet nad tím, jakým způsobem propojit případnou změnu zákona o spotřebitelském úvěru s tím, aby spotřebitele motivoval případný insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení podat co nejdříve. Důvodem pro toto brzké podání je souvztažnost mezi narůstajícími dluhy spotřebitele a celkovou ztrátou, kterou spotřebitel v úpadku svým věřitelům (poskytovatelům) způsobí.¹²⁵ Zjednodušeně řečeno, čím vyšší bude dluh spotřebitele, tím bude nižší míra uspokojení věřitelů. Podmínky pro vstup do oddlužení jsou sice vcelku mírné, nicméně dlužníci mnohdy s podáním insolvenčního návrhu otálejí až do okamžiku, kdy jejich dluhy narostou do extrémní výše.

---

¹²³ Ústní sdělení výkonného ředitele a jednatele X. Y. společnosti Z., která je nebankovním poskytovatelem spotřebitelského úvěru

¹²⁴ MANN, R. (2006). *Causation, Consumer Credit and Bankruptcy*. In: *Charging Ahead: The Growth and Regulation of Payment Card Markets around the World*, s. 179-187. Cambridge: Cambridge University Press. DOI:10.1017/CBO9780511754227.020.

¹²⁵ MANN, R. (2006). *Regulating Consumer Credit Markets*. In: *Charging Ahead: The Growth and Regulation of Payment Card Markets around the World*, s. 188-197. Cambridge: Cambridge University Press. DOI:10.1017/CBO9780511754227.021.

Přechodné ustanovení § 168 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru je uplatněním tzv. nepravé retroaktivity, jejíž dopady se podle názoru odborného komentáře blíží účinkům pravé retroaktivity.¹²⁶

Retroaktivita je zpětná účinnost právní normy (její zpětná časová působnost). O pravou retroaktivitu jde v případě, kdy účinnost právní normy z časového hlediska předběhne její platnost. Právní norma je dříve účinná než platná. Pravá retroaktivita je nežádoucí. Nepravá retroaktivita je nutným následkem změn právní úpravy. Vznik a platnost právních vztahů či právních skutečností je posuzována podle staré právní úpravy, ale jejich obsah podle nové, tzn. podle právní úpravy účinné v době rozhodování o určitém právním vztahu.¹²⁷

Úrok z prodlení jakožto součást smlouvy o spotřebitelském úvěru musí být v souladu s uvedenou definicí pravé a nepravé retroaktivity sjednán podle platné a účinné právní úpravy. To samé platí pro prodlení, jehož vznik je rozhodnou skutečností pro volbu rozhodného práva. Následná úprava obsahu (vzájemných práv a povinností) smlouvy o spotřebitelském úvěru, tedy i limitace plateb souvisejících s prodlením věřitele, je pouze retroaktivitou nepravou. Mám za to, že v tomto případě jde o vyvážený poměr mezi principem právní jistoty a principem rovnoprávnosti.¹²⁸ Z hlediska právní teorie jde o přípustnou nepravou retroaktivitu, ač je evidentní, že její dopady na poskytovatele mohou být značné.

Ustanovení § 168 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru alespoň vychází poskytovatelům vstřícně v tom smyslu, že ustanovení úvěrových smluv o smluvním úroku z prodlení, nečiní neplatnými, ale „pouze“ je limituje. Taková právní úprava by byla vůči poskytovateli spotřebitelského úvěru přespříliš přísná.¹²⁹

§ 168 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru se bez ohledu na den vzniku prodlení vztahuje na úroky z prodlení sjednané přede dnem účinnosti tohoto zákona. Pokud zde bude rozdíl mezi uplatněným a zákonným úrokem z prodlení, považuje se tento rozdíl pro účely § 122 odst. 1 písm. a) zákona o spotřebitelském úvěru za náklady, které poskytovateli vznikly v souvislosti

---

¹²⁶ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6. s. 789-790.

¹²⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2. s. 90-91.

¹²⁸ Více viz GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2. s. 92.

¹²⁹ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6. s. 789-790.

s prodlením spotřebitele. Ustanovení pak pokračuje konstatováním, že pokud úrok z prodlení bude dokonce vyšší než účelně vynaložené náklady v rozsahu, ve kterém je převyšuje, se považuje za smluvní pokutu. Stejný mechanismus je již zakotven právě ve zmiňovaném ustanovení § 122 odst. 1 písm. a) zákona o spotřebitelském úvěru.¹³⁰

Uvedený mechanismus si lze představit jako různě velké nádoby se stanoveným maximálním objemem s názvy úroky z prodlení, účelně vynaložené náklady a smluvní pokuta. Pokud je jedna nádoba naplněna, lze bez ohledu na název nádoby „přelít“ zbytek úroku z prodlení do nádoby s názvem účelně vynaložené náklady a pokud se i ta naplní, do nádoby s názvem smluvní pokuta. Takové řešení, jehož cílem je celkové omezení sankčních plateb bez ohledu na jejich povahu, je vhodné.

Pro účely grafického znázornění uvažujme prodlení dlužníka s částkou 100 000 Kč. Poskytovatel a spotřebitel se ve smlouvě o spotřebitelském úvěru dohodli, že v případě prodlení spotřebitele uhradí spotřebitel poskytovateli smluvní úrok z prodlení ve výši 20 % p. a.

Smluvní pokuta p. a. činí částku ve výši 36 500 Kč ($100\,000 \times 0,1 \% \times 365$). Účelně vynaložené náklady uvažujme ve výši 6 000 Kč. Zákonný úrok p. a. činí částku ve výši 8 250 Kč ($100\,000 \times 8,25 \%$).¹³¹

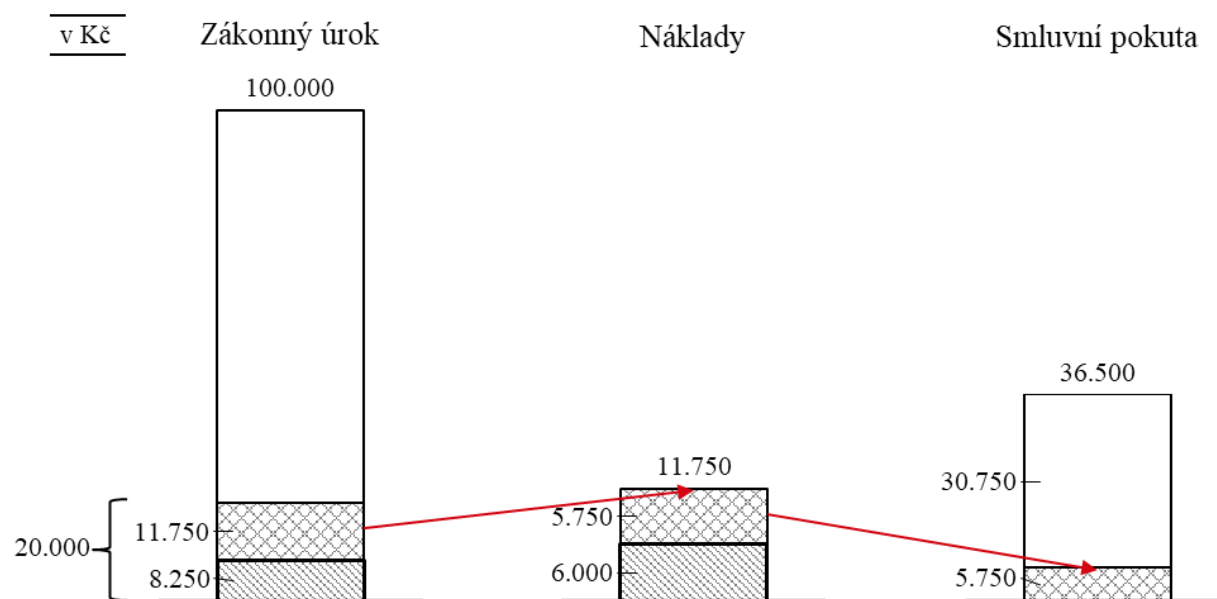
Poskytovatel očekával, že v případě prodlení dlužníka získá částku ve výši 20 000 Kč p. a. v podobě smluvního úroku z prodlení. Zákonný úrok ale tuto částku limituje na 8 250 Kč p. a. Zbylá částka ve výši 11 750 Kč se tedy „přesune“ do dalšího sloupce, kde se legalizuje jako účelně vynaložené náklady ve výši 6 000 Kč.

Zbylá částka ve výši 5 750 Kč se legalizuje v posledním sloupci, jelikož v rámci tohoto sloupce má poskytovatel nárok až na 36 500 Kč smluvní pokuty.

---

¹³⁰ § 168 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

¹³¹ Pro zjednodušení pomíjím vývoj repo sazby v čase, ale počítám s repo sazbou aktuální ke dni 30. 10. 2020 ve výši 0,25 %. Výši repo sazby je možné sledovat na stránkách České národní banky zde: <https://www.cnb.cz/cs/>.

Graf 1: Znárodnění ustanovení § 168 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru

V ustanovení § 168 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru je upravena limitace smluvní pokuty obdobným způsobem jako limitace úroku z prodlení v odstavci 2. Jde o stejný mechanismus jako ten naznačený v uvedeném grafu, ale zprava doleva. Pokud smluvní pokuta převyšuje zákonem dovolenou výši smluvní pokuty, považuje se za náklady, které poskytovateli v souvislosti s prodlením vznikly. Pokud převyšuje i tyto náklady, považuje se za úrok z prodlení.

Poslední odstavec ustanovení § 168 pak doplňuje, že platby související s prodlením spotřebitele, na které vzniklo právo přede dnem účinnosti zákona o spotřebitelském úvěru, se nezapočítávají do celkové limitace dle ustanovení § 122 odst. 3 zákona.¹³² Poskytovatelé tak měli alespoň nárok na platby související s prodlením spotřebitele do 30. 11. 2016 ve výši, ve které je legitimně očekávali. Následně jim mohl vzniknout nárok na další platby v souladu se zákonem o spotřebitelském úvěru.

Lze shrnout, že v případě, že se spotřebitel dostane do prodlení po dni nabytí účinnosti zákona o spotřebitelském úvěru, aplikují se příslušná ustanovení zákona o omezení plateb souvisejících s prodlením spotřebitele. Změkčení zavádí odstavec 2 a 3 § 168 zákona o spotřebitelském úvěru, když umožňuje ospravedlnění přebytkového úroku z prodlení a smluvní pokuty tím způsobem, že ho lze považovat za jinou platbu související s prodlením spotřebitele.

¹³² § 168 odst. 4 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

2.4. Úroky z prodlení

Další platbou související s prodlením spotřebitele jsou úroky z prodlení. Rozdíl mezi smluvním a zákonným úrokem z prodlení byl již rozebrán v předchozí kapitole.

Jak již bylo zmíněno, úrok z prodlení je v § 122 odst. 1 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru omezen na zákonnou výši, která je stanovena nařízením vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích.

Výše úroků z prodlení nesmí zákonnou výši přesáhnout, z čehož vyplývá, že je možné, aby si poskytovatel spotřebitelského úvěru se spotřebitelem sjednali výši nižší. Výše zákonných úroků dle některých názorů neodpovídají běžným zápůjčním úrokovým sazbám. Z toho důvodu je pro spotřebitele v prodlení se splácením úvěru výhodnější být nečinný, nežli si sjednat možnost přecherpání nebo další spotřebitelský úvěr, kterým by byl původní splacen. Při takovém nastavení sjednávají poskytovatelé spotřebitelských úvěrů vedle úroků z prodlení i smluvní pokutu, což právní vztah komplikuje.¹³³

Mám za to, že lze uvažovat o zvýšení zákonné sazby úroků z prodlení. Úvahy o odstranění horního limitu úrokové sazby nepodporuji, neboť by záleželo na rozhodovací praxi soudů, aby určily ještě přijatelnou úrokovou sazbu, která nebude v rozporu s dobrými mravy. Tento způsob řešení by doprovázela právní nejistota způsobená rozdílnými názory soudců na stanovení výše sazby a sjednocení rozhodovací praxe vyššími soudy by trvalo mnoho let. Se zastropováním úroků z prodlení se ztotožňuje i důvodová zpráva k zákonu o spotřebitelském úvěru, která hodnotí úpravu občanského zákoníku, jenž umožňuje sjednání si libovolné výše sazby úroků z prodlení, jako nevhodnou pro spotřebitelské vztahy (ustanovení občanského zákoníku by byla použita v případě absence speciálních ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru).¹³⁴

Odstranění horního limitu by navíc bylo v rozporu se směrnicí o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení. Ta stanoví možnost sjednání poplatků

---

¹³³ SLANINA, Jan. Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6. s. 600.

¹³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

z prodlení, jež svojí výší odpovídají nákladům věřitele, které v důsledku prodlení spotřebitele musí nést. Pokud budou stanoveny další poplatky, musí být omezeny horní hranicí.¹³⁵

Pokud by měly být úroky z prodlení navyšovány tak, že by překročily dnešní zákonnou sazbu úroků z prodlení, potom by neměla být jejich výše ponechána na vůli smluvních stran. Měla by být ze strany zákonodárce limitována. Tak tomu je vlastně i dnes, kdy poskytovatelé získávají další peněžní prostředky skrze smluvní pokuty. Tato úprava je sice komplikovaná, nicméně výsledek přináší stejný jako by přineslo navýšení možné horní hranice úroků z prodlení.

2.5. Smluvní pokuta

Ve vztahu k omezení sjednání smluvních pokut odlišujeme smluvní pokutu, která je sankcí za prodlení spotřebitele s plněním povinnosti peněžité povahy, a dále smluvní pokutu, která je sankcí za prodlení s plněním nepeněžité povahy. Zákon o spotřebitelském úvěru denní výši smluvní pokuty týkající se prodlení s plněním nepeněžité povahy neomezuje, tu limituje až v celkovém souhrnu smluvních pokut.¹³⁶ Důvodová zpráva pak uvádí, že smluvní pokuta za prodlení s plněním nepeněžité povahy se řídí dobrými mravy. K tomu dodává, že v rámci určitého smluvního vztahu bude možné porovnat výši smluvní pokuty za prodlení s plněním povinnosti nepeněžité povahy a výši smluvní pokuty za prodlení s plněním povinnosti peněžité povahy.¹³⁷

Smluvní pokuta týkající se prodlení s peněžitým plněním je omezena na 0,1 % denně z částky, ohledně které je spotřebitel v prodlení. Zákon tedy mimo sazbu smluvní pokuty limituje i základ, ze kterého se smluvní pokuta vypočítává.

Uvedené pravidlo limitace smluvní pokuty by nebylo účinné v případech, kdy je dlužník v prodlení pouze ohledně nižší částky. Na tyto nižší smluvní pokuty, které v souhrnu za jeden kalendářní rok, ve kterém nebo alespoň v jehož části je spotřebitel v prodlení s plněním povinnosti peněžité povahy, nepřesáhnou 3 000 Kč, se uvedené omezení nevztahuje. Tento souhrn smluvních pokut musí být uplatněn do doby, než se úvěr stane splatným v důsledku prodlení věřitele. Každá jedna smluvní pokuta z uvedeného souhrnu nesmí v souvislosti s jednou splátkou, se kterou byl spotřebitel v prodlení, přesáhnout částku ve výši 500 Kč.¹³⁸ Toto vcelku komplikované ustanovení

---

¹³⁵ Článek 28 odst. 2 a 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

¹³⁶ SLANINA, Jan. Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6. s. 600.

¹³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

¹³⁸ § 122 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění účinném k 1.12.2016

§ 122 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru má za cíl zamezit omezení výše smluvní pokuty v době před zesplatněním celého úvěru, jelikož spotřebitel je prozatím v prodlení pouze s jednotlivými splátkami úvěru. Pokud by bylo zachováno omezení 0,1 % denně ze splátky např. 500 Kč, činila by smluvní pokuta pouze částku ve výši 0,5 Kč denně. Výše smluvní pokuty by byla v takovém případě zanedbatelná a nedosahovala by chtěných sankčních účinků.¹³⁹

Smluvní pokuty jsou omezeny i ve své celkové výši, která nesmí přesáhnout součin čísla 0,5 a celkové výše spotřebitelského úvěru. Souhrn výše všech uplatněných smluvních pokut ale nesmí být vyšší než 200 000 Kč.¹⁴⁰ K souhrnnému omezení výše smluvních pokut vedla přítomnost dalších plateb souvisejících s prodlením spotřebitele. Škoda, která věřiteli s prodlením dlužníka vzniká, je kryta již těmito ostatními platbami. Věřitel má nárok na úhradu úroku z prodlení a na účelně vynaložené náklady spojené s vymáháním dluhu. V důsledku těchto plateb dluh může narůst tak, že ho spotřebitel nemusí být schopný dále splácet (nadále musí hradit i smluvní úrok). Nárůst dluhu spotřebitele může mít za následek i nutnost prodeje nemovitosti, kterou byla jeho pohledávka zajištěna. Pokud by nebyla omezena celková výše smluvních pokut, mohl by se dluh zvětšit během jednoho roku třeba i dvojnásobně.¹⁴¹

Úprava smluvních pokut v této podobě platila od účinnosti zákona o spotřebitelském úvěru, tedy od 1. 12. 2016 do 23. 4. 2020. Dne 24. 4. 2020 bylo ustanovení § 122 doplněno o odstavec 4 a 5. Tato nová ustanovení rozšířila působnost § 122 i na úvěry poskytované podnikatelům, kteří jsou fyzickými osobami.¹⁴² O uvedené novele pojednává následující kapitola.

---

¹³⁹ SLANINA, Jan. Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6. s. 600.

¹⁴⁰ § 122 odst. 3 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

¹⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

¹⁴² § 122 odst. 4 a 5 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

2.6. Novela ustanovení omezující platby související s prodlením spotřebitele

Prekvapivým krokem zákonodárce bylo přijetí zákona č. 186/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon č. 186/2020 Sb.**“). Podle důvodové zprávy k tomuto zákonu je nová úprava reakcí na pandemii COVID-19. Zákon navazuje na úpravu souběžně přijatého zákona č. 177/2020 Sb., o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19 (dále jen „**zákon o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19**“). Oba zákony reagují na mimořádnou situaci vyvolanou pandemií, jelikož jak spotřebitelé, tak osoby samostatně výdělečně činné přišli v důsledku vládních opatření, které mají pandemii zastavit, o své příjmy.¹⁴³

Oba výše uvedené zákony byly projednány ve zkráceném jednání ve stavu legislativní nouze.¹⁴⁴

Zákon o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19 je ale ze své podstaty omezen na určité časové období. Ochranná doba, během které se odkládá čas plnění peněžitých dluhů úvěrovaného, skončí dne 31. 10. 2020 nebo 31. 7. 2020.¹⁴⁵ Zákon se tedy dříve nebo později stane obsolentním. Zákon o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19 pracuje s pojmem úvěrovaný na straně dlužníka, a to z důvodu, že se nevztahuje pouze na spotřebitele, ale také na podnikatele.¹⁴⁶

Dalším účinkem ochranné doby pro spotřebitele je zastavení veškerých plateb, které byly sjednány v úvěrové smlouvě. Poskytovatel má nárok pouze na úrok určený zápůjční úrokovou sazbou, který odpovídá zákonnému úroku.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 186/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=811&CT1=0>.

¹⁴⁴ Sněmovní tisk 811, Novela z. o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=811>.

a

Sněmovní tisk 813, Vl. n. z. o opatřeních v obl. splácení úvěrů v souv. s pandemií. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=813>.

¹⁴⁵ § 4 zákona č. 177/2020 Sb., o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19, v platném a účinném znění

¹⁴⁶ § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 177/2020 Sb., o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19, v platném a účinném znění

¹⁴⁷ § 5 odst. 3 písm. a) a odst. 5 zákona č. 177/2020 Sb., o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19, v platném a účinném znění

Oproti tomu zákon č. 186/2020 Sb. časově omezený není. Důvodová zpráva k tomuto zákonu se pokouší navodit dojem, že s touto novelou bylo již dříve počítáno a pandemie COVID-19 se pouze jevila jako vhodná doba pro její přijetí. Uvádí, že návrh zohledňuje konzultace s orgánem dohledu, adresáty regulace a neziskovými organizacemi.¹⁴⁸

Zkrácený proces přijetí zákona č. 186/2020 Sb., který mění stěžejní ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru, vzbuzuje dojem, že tak důležité změně nebylo věnováno dostatečné pozornosti. Objevují se i názory, že jeho přijetí bylo nezákonné, jelikož nesplňovalo podmínky projednání ve zkráceném řízení ve stavu legislativní nouze. Zákon se měl vztahovat pouze na subjekty, které byly pandemií COVID-19 negativně postiženy a měl by být časově omezen.¹⁴⁹

Zákon č. 186/2020 Sb. změnil ustanovení § 122 zákona o spotřebitelském úvěru přidáním odst. 4 a 5. Odst. 4. směřuje na situaci, kdy je dlužník v prodlení s plněním dluhu ze spotřebitelského úvěru delším než 90 dnů. V takovém případě vzniká poskytovateli právo pouze na úrok. Nikoli tedy na smluvní pokutu nebo na náhradu účelně vynaložených nákladů. Úrok, na který má poskytovatel nárok je definován takto: „*úrok, který odpovídá úroku určenému zápůjční úrokovou sazbou ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů, nebyl-li sjednán úrok nižší.*“¹⁵⁰

Definice úroku, na který má věřitel po 90 dnech prodlení nárok, odpovídá definici zákonného úroku vymezené v nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích. Dle mého názoru by bylo vhodnější řešení na toto nařízení pouze odkázat, aby v budoucnu v případě změny úpravy zákonného úroku v nařízení nedošlo ke štěpení právní úpravy.

Hlavní problém novelizovaného ustanovení je jeho nesrozumitelnost, neboť jeho smyslem si nejsou jisti adresáti právních norem.¹⁵¹ Přímo k ustanovení § 122 odst. 4 se důvodová zpráva

¹⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 186/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=811&CT1=0>.

¹⁴⁹ Stanovisko České leasingové a finanční asociace k návrhu novely zákona o spotřebitelském úvěru (sněmovní tisk 811). In: ceska-justice.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2020/04/stanovisko-clfa_navrhy-novely-z-osu_st-811_nouzovy-stav_fin-1.pdf.

¹⁵⁰ § 122 odst. 4 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

¹⁵¹ K několika nejasným bodům tohoto ustanovení viz stanovisko České leasingové a finanční asociace k návrhu novely zákona o spotřebitelském úvěru (sněmovní tisk 811). In: ceska-justice.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020].

k zákonu č. 186/2020 Sb. vyjadřuje bohužel pouze stručně. Samotné ustanovení má dle mého názoru za cíl regulovat smluvní úrok, nikoli smluvní úrok z prodlení, a to i přes to, že § 122 se vztahuje právě k platbám s prodlením souvisejícím. Jde o poněkud neobvyklou konstrukci, kdy je regulován smluvní úrok (resp. zápůjční úroková sazba) jako následek prodlení spotřebitele. Ze stanoviska České leasingové a finanční asociace k návrhu novely je patrné, že poskytovatelé si nejsou jisti, zda se toto ustanovení vztahuje na úroky z prodlení či smluvní úroky.¹⁵² Úroky z prodlení ale již reguluje ustanovení § 122 odst. 1 písm. a), a proto jsem toho názoru, že v odstavci čtvrtém je skutečně regulován smluvní úrok.

Uvedené lze taktéž dovodit ze zvláštní části důvodové zprávy k zákonu č. 186/2020 Sb., která se vztahuje k následujícímu odstavci a uvádí, že dlužná částka je v prodlení stále úročena sazbou 54,5 %.¹⁵³

Uvažujme, že spotřebitel je v prodlení s částkou ve výši 100 000 Kč. Poskytovatel po něm bude v souladu se smlouvou o spotřebitelském úvěru požadovat 2x úrok v zákonné výši a smluvní pokutu ve výši 0,1 % denně. Výpočet bude vypadat následovně:

Smluvní pokuta činí p. a.:	$100\,000\text{ Kč} \times 0,1\% \times 365 = 36\,500\text{ Kč}$
Zákonný úrok p. a.:	$100\,000\text{ Kč} \times 8,25\% = 8\,250\text{ Kč}$
Celkem:	$2 \times 8\,250\text{ Kč} + 36\,500\text{ Kč} = 53\,000\text{ Kč}$

Z dlužné částky ve výši 100 000 Kč může poskytovatel požadovat nejvýše částku 53 000 Kč, tedy 53 % p. a. (odchylka závisí na aktuální výši repo sazby). Možnost sjednání si plateb souvisejících s prodlením ve výši 53 % se z mého pohledu zdá dostačující. Podle mého názoru je taková výše stále motivační. Problém může nastat v případě insolvenčního řízení spotřebitele, kdy se částka, kterou poskytovatel získá, může blížit nule. Poskytovatelé v současnosti ale tuto otázku nepovažují za problematickou, resp. zatím ji při poskytování

Dostupné z: https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2020/04/stanovisko-clfa_navrhy-novely-z-osu_st-811_nouzovy-stav_fin-1.pdf.

¹⁵² Stanovisko České leasingové a finanční asociace k návrhu novely zákona o spotřebitelském úvěru (sněmovní tisk 811). In: [ceska-justice.cz](https://www.ceska-justice.cz) [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2020/04/stanovisko-clfa_navrhy-novely-z-osu_st-811_nouzovy-stav_fin-1.pdf.

¹⁵³ Důvodová zpráva k zákonu č. 186/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů. In: [psp.cz](https://www.psp.cz) [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=811&CT1=0>.

spotřebitelských úvěrů nezaznamenali, neboť uvedená novela insolvenčního zákona z roku 2017 se v praxi ještě nestačila plně projevit.¹⁵⁴ Pravděpodobně se tento jev objeví v blízké budoucnosti.

Ustanovení § 122 odst. 5 zákona o spotřebitelském úvěru nesystémově rozšířilo osobní působnost zákona o spotřebitelském úvěru na dlužníky fyzické osoby, které nejsou spotřebiteli. Na tyto dlužníky podnikatele se nově vztahuje ustanovení § 122 odst. 1, 2 a 4 zákona o spotřebitelském úvěru, tedy veškerá ustanovení o omezení plateb souvisejících s prodlením spotřebitele mimo limitaci výše souhrnu smluvních pokut.¹⁵⁵

Pokud již tedy zákonodárce měl potřebu takovou úpravu uzákonit, mohl se alespoň pokusit pro ni najít odpovídající zákon. Tato úprava měla být ideálně součástí pouze zákona o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19, nikoli dlouhodobou úpravou, která přetrvá i po ukončení pandemie.

Zákon o spotřebitelském úvěru se nazývá zákonem o spotřebitelském úvěru právě proto, že upravuje následující:

- a) *„činnost některých osob oprávněných poskytovat a zprostředkovávat **spotřebitelský úvěr**, včetně činnosti těchto osob v zahraničí,*
- b) *práva a povinnosti při poskytování a zprostředkování **spotřebitelského úvěru** a*
- c) *působnost správních orgánů v oblasti poskytování a zprostředkovávání **spotřebitelského úvěru**.“¹⁵⁶*

Předmět úpravy zákona o spotřebitelském úvěru se týká spotřebitelského úvěru, nikoli úvěru pro podnikatele. Taková úprava měla být zakotvena v občanském zákoníku, pokud bylo záměrem uvést ji trvale do právního řádu.

Další nedostatečností této novely je pouze částečné převzetí definice spotřebitelského úvěru. Z důvodové zprávy není patrné, zda jde o pochybení, nebo záměr. Z důvodu rozšíření osobní působnosti nad rámec předmětu zákona o spotřebitelském úvěru bylo nutné v rámci nového ustanovení znovu definovat úvěr (podnikatelský úvěr upravený v rámci zákona o spotřebitelském úvěru). Zákonodárce přejal část definice spotřebitelského úvěru, která říká že „*spotřebitelským*

---

¹⁵⁴ Ústní sdělení výkonného ředitele a jednatele A. B. společnosti Z., která je nebankovním poskytovatelem spotřebitelského úvěru

¹⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 186/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=811&CT1=0>.

¹⁵⁶ § 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

*úvěrem je odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba*¹⁵⁷, již ale nepřevzal, že je **poskytovaná nebo zprostředkovaná** podnikateli fyzické osobě.

Mám za to, že fakt, že i v tomto případě měl zákonodárce na mysli poskytování, lze dovodit výkladem, neboť o co jiného by v zákoně upravujícím poskytování úvěrů mohlo jít. Oproti tomu „zprostředkování“ bylo z této definice vypuštěno. Zákon o spotřebitelském úvěru tedy nepočítá se zprostředkováním jako definičním znakem podnikatelského úvěru.

Nyní se dostávám k tomu, co vlastně § 122 odst. 5 zákona o spotřebitelském úvěru upravuje. Přejímá veškerou regulaci § 122, která se vztahuje na spotřebitele s tím rozdílem, že z této úpravy nepřejímá limitaci souhrnu pokut částkou ve výši 200 000 Kč. Tento strop je podle důvodové zprávy pro podnikatelský úvěr příliš nízký.¹⁵⁸ Ponechává limit souhrnu všech smluvních pokut, který odpovídá součinu celkové výše úvěru a čísla 0,5. Rozdíl mezi spotřebitelským úvěrem a podnikatelským úvěrem se z tohoto pohledu projeví pouze u úvěrů, jejichž celková výše překročí 400 000 Kč. Při překročení této částky spotřebiteli na rozdíl od podnikatele již další smluvní pokuty nenarůstají.

---

¹⁵⁷ § 2 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

¹⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

3. Předčasné splacení spotřebitelského úvěru

Úprava předčasného splacení spotřebitelského úvěru se na první pohled jeví jako jasná a přímočará. Při hlubším zkoumání se ale objevují značné praktické problémy.

Rozruch vyvolalo především stanovisko České národní banky ze dne 7. 3. 2019 (dále jen „**stanovisko České národní banky**“), které se zabývá výkladem ustanovení zaručujícím poskytovatelům úhradu nákladů spojených s předčasným splacením spotřebitelského úvěru. Poskytovatelé jsou toho názoru, že v důsledku předčasného splacení úvěrů utrpí finanční ztráty, které pro ně budou mít dalekosáhlé následky. Ztráty jim totiž nebudou spotřebiteli v důsledku restriktivního výkladu zákona o spotřebitelském úvěru Českou národní bankou kompenzovány.

Možnost předčasného splacení úvěru na straně jedné a právo na kompenzaci nákladů na straně druhé, je klasickým příkladem balancování mezi právy spotřebitele a podnikatele. Ideálním řešením je takové, které ochrání práva spotřebitele při zachování rentability poskytování spotřebitelských úvěrů.

Řešení této otázky se nehledá jednoduše, a to především z důvodu nemožnosti přesně určit veškeré náklady, které poskytovatel z důvodu předčasného splacení úvěru spotřebitelem nese. Nejasnosti jsou spojeny mimo jiné i s tím, že poskytovatelé spotřebitelských úvěrů mnohdy skrývají rozsah nákladů, které přenášejí na spotřebitele.¹⁵⁹

V této části bude posouzen soulad příslušného ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru s právními předpisy Evropské unie. Poskytovatelé někdy argumentují právě rozporem vnitrostátní úpravy s úpravou evropskou. Dále budou analyzovány možné dopady stanoviska České národní banky a východiska, se kterými přichází návrh novelizace zákona o spotřebitelském úvěru.

---

¹⁵⁹ Stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielca Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

3.1. Stanovisko České národní banky a jeho možné dopady

Dalším problematickým bodem, který vyvolal mnohé otázky ze strany spotřebitelů i poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, je možnost předčasného splacení spotřebitelského úvěru zakotvena v ustanovení § 117 zákona o spotřebitelském úvěru.

§ 117 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanoví, že *„Spotřebitel je oprávněn spotřebitelský úvěr zcela nebo zčásti splatit kdykoliv po dobu trvání spotřebitelského úvěru. V takovém případě má spotřebitel právo na snížení celkových nákladů spotřebitelského úvěru o výši úroku a dalších nákladů, které by byl spotřebitel povinen platit v případě, kdy by nedošlo k předčasnému splacení spotřebitelského úvěru.“*¹⁶⁰

Jde o jednostranné právní jednání spotřebitele, které se může uskutečnit kdykoli po dobu trvání spotřebitelského úvěru, a nemůže být ze strany poskytovatele nikterak podmiňováno.¹⁶¹

Otázky vyvolal odstavec druhý ustanovení § 117 zákona o spotřebitelském úvěru, který zní: *„Pro případ předčasného splacení spotřebitelského úvěru má věřitel právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, které mu vzniknou v souvislosti s předčasným splacením.“*¹⁶²

Ohledně výkladu tohoto ustanovení panuje od počátku přijetí zákona o spotřebitelském úvěru nejistota, která přetrvává dodnes. Četné dotazy veřejnosti vedly k vydání stanoviska České národní banky, které mělo přinést odpověď na otázku, jaké náklady může věřitel požadovat nahradit po spotřebiteli v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru na bydlení.¹⁶³

Stanovisko České národní banky obsahuje názor, že náklady, které jsou vynaložené účelně, jsou takové náklady, jejichž vynaložení je v daném případě věcně nutné a zároveň jejich výše musí být odůvodněná. Následuje příkladný výčet nákladů, které toto kritérium účelnosti nesplňují, jako např. neodůvodněné cestovní náklady a nadbytečné schůzky se spotřebitelem, odměna advokáta za provedení standardních administrativních úkonů. Neúčelná je taková část odměny advokáta, která překračuje náklady, za které by byl schopen stejný administrativní úkon provést zaměstnanec poskytovatele.

---

¹⁶⁰ § 117 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

¹⁶¹ Nález finančního arbitra ze dne 23. 10. 2015, sp. zn. FA/SU/539/2014

¹⁶² § 117 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

¹⁶³ ČNB vydala stanovisko, jaké náklady mohou banky účtovat za předčasné splacení spotřebitelského úvěru na bydlení. In: cnb.cz [online], 2019 [cit. 31. 8. 2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/CNB-vydala-stanovisko-jake-naklady-mohou-banky-uctovat-za-predcasne-splaceni-spotrebitelskeho-uveru-na-bydleni/>.

Dále se Česká národní banka vyjadřuje ke kritériu souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru. Toto kritérium není naplněno v případě, kdy by náklady existovaly ve stejné výši i tehdy, kdy by k předčasnému splacení vůbec nedošlo. Popsané kritérium směřuje např. na vyplacení provize zprostředkovateli, která podle České národní banky není nákladem vynaloženým v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru. Česká národní banka zde odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 861/2006, které se vyjadřuje k otázce zbytečně vynaložených nákladů. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu nejsou náklady na zaplacení provize realitní kanceláři zbytečně vynaložené ani v případě, kdy práva a povinnosti z uzavřené smlouvy nebyly realizovány. Úhrada provize totiž směřovala ke vzniku právního vztahu, tedy byla by vynaložena bez ohledu na následné zmaření účelu smlouvy. V případě spotřebitelského úvěru je tedy úhrada provize zprostředkovateli volitelný náklad směřující k tomu, aby právní vztah vůbec vznikl a s předčasným splacením nesouvisí. Náklad ani nemůže být vynaložen v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru, jelikož by šlo o provizi vyplacenou předem, tedy v době, kdy se spotřebitel k předčasnému splacení ještě ani nerozhodl.

S uvedeným souvisí snížení úrokových sazeb výnosů poskytovatele spotřebitelského úvěru a úrokové náklady z jeho dluhů. Snížení úrokových výnosů představuje ušlý zisk a úrokové náklady z dluhů opět náklad, který by byl vynaložen tak jako tak, bez vazby na předčasné splacení úvěru. Stanovisko České národní banky takové náklady doslova označuje jako „náklady ušlých příležitostí“, „náklady na obstarání finančních prostředků“ či „výpadek v úrokových výnosech“.

Ustanovení § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru dle názoru České národní banky míří především na náklady administrativní, kterými jsou např. poměrné náklady na zaměstnance poskytovatele, kteří žádost spotřebitele o předčasné splacení úvěru zpracovávají, poštovné, náklady na tisk a kopírování, kancelářské potřeby a telefonování, poplatky katastru nemovitostí nebo za notářem provedené úkony.

Uvedený výčet není taxativní. Poskytovatelé spotřebitelského úvěru mohou uplatnit i další náklady, pokud prokážou jejich účelnost a vynaložení v souvislosti s předčasným splacením úvěru, a to ve vztahu ke konkrétní situaci předčasného splacení.

Česká národní banka pak doplňuje, že náklady musí být prokazatelně zaúčtovány v účetnictví poskytovatele spotřebitelského úvěru, nemůže jít o tzv. vnitřní náklady věřitele.¹⁶⁴

---

¹⁶⁴ K účelně vynaloženým nákladům, které lze po spotřebiteli požadovat v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru na bydlení podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: cnb.cz [online], 2019 [cit. 31. 8. 2020]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_ucelne_vynalozenym_nakladum.pdf.

Stanovisko České národní banky, které přiznalo poskytovatelům spotřebitelských úvěrů nárok pouze na náhradu administrativních nákladů, vyvolalo vlnu rozruchu. Restriktivní výklad ustanovení § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru je poskytovateli považován za poplatný módnímu trendu ochrany spotřebitele, ba až za populistický.¹⁶⁵ Poskytovatelé počínaje vydáním stanoviska České národní banky považují vyjasnění této otázky za stěžejní pro jejich další pokračování na trhu spotřebitelských úvěrů. Dle jejich tvrzení může stanovisko České národní banky způsobit razantní zdražení spotřebitelských úvěrů. Poskytovatelé argumentují především ekonomickými dopady, které na jejich podnikání takový výklad ustanovení § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru bude mít.

Téma předčasného splacení úvěru se z mého pohledu v současné době jeví minimálně jako jedno z nejpálčivějších. V následujícím textu bych proto chtěla zhodnotit dopady uvedeného ustanovení a jeho výkladu Českou národní bankou na poskytovatele spotřebitelských úvěrů, tedy např. banku.

Pro zhodnocení těchto dopadů je nutné nejprve popsat, jaké kroky musí banka učinit, aby mohla spotřebiteli úvěr vůbec nabídnout. Banka totiž musí nejprve získat vhodné zdroje na finančním trhu. Právě cena zaplacená poskytovateli jejich věřitelům za tyto finanční zdroje je uváděna na prvním místě při výčtu problémů, se kterými se poskytovatelé v souvislosti s předčasným splacením úvěru potýkají.

Banky si za poskytnutí úvěrů účtují odměnu, která pokryje jejich náklady související s poskytnutým úvěrem. V ideálním případě banka nad rámec uhrazených nákladů dosáhne zisku. Odměna za poskytnutý úvěr se skládá z fixních poplatků a úroků. Proměnlivost úroků v čase nese pro spotřebitele jisté riziko, a to především u dlouhodobých spotřebitelských úvěrů na bydlení, kdy je větší šance, že se úrok bude v čase měnit. Jako ochrana spotřebitele před variabilitou úroku slouží institut fixace úrokové sazby. Spotřebiteli tím banka po určité období garantuje neměnnou výši splátek úvěru. Skončení fixačního období znamená pro spotřebitele možnost přejít k jinému poskytovateli nebo splatit zbylou část úvěru.¹⁶⁶

Předčasné splacení spotřebitelského úvěru na konci fixačního období je i pro banku předvídatelné. Banka s touto možností dopředu počítá a upravuje podle ní svoji odměnu. Za situace, kdy spotřebitel může splatit úvěr kdykoli a nahradit bance pouze administrativní náklady, vyvstává před bankou hned několik problémů.

---

¹⁶⁵ DAŇHEL, Jaroslav. Dilemata přeregulace finančních trhů. *Bankovníctví*. Praha: 4H production s. r. o. 2019, 2019(3), 10-12.

¹⁶⁶ DAŇHEL, Jaroslav. Dilemata přeregulace finančních trhů. *Bankovníctví*. Praha: 4H production s. r. o. 2019, 2019(3), 10-12.

Banky emitují pro financování hypoték hypoteční zástavní listy. Aby byla emise co nejvýhodnější, realizuje se ve velkém objemu. Díky úsporám z rozsahu může banka získat finanční prostředky levněji. Banka tedy finanční prostředky za určitou cenu „nakoupí“ a následně se rozhodne, za jakou cenu tyto prostředky poskytne spotřebiteli. Ten pak hradí sjednané splátky, které se po dobu fixačního období nemění, a situace je transparentní pro obě strany. Pokud banka ale z důvodu předčasného splacení úvěru takto předem stanovenou odměnu nezíská, může se podle konkrétních okolností dostat do ztráty namísto vytváření zisku.

Druhým problémem je náhlé neočekávané vrácení finančních prostředků bankou, které je třeba relokovat či předčasně splatit věřiteli banky. Banka tak přichází o odměnu v podobě dalších úroků a vznikají i další náklady s relokací či náklady spojené s předčasným splacením. V případě, že bance nebude předčasné splacení umožněno nebo v případě, kdy za účelem financování hypotéky byly emitovány cenné papíry, bude banka disponovat přebytečnými finančními prostředky, pro které nebude mít uplatnění, ale stále za ně bude hradit svým věřitelům odměnu. Řešením by mohlo být další uplatnění volných finančních prostředků na trhu úvěrů, pokud se ale bance nepodaří zajistit pro volné finanční prostředky jiné využití, bude dále splácet úroky, za které si prostředky zapůjčila, a na druhé straně nebude generovat žádný zisk. Tyto dodatečné náklady by buď musela banka hradit z vlastních zdrojů nebo riziko předčasného splacení spotřebitelem předem pojistit. Banky budou nuceny na vzniklou situaci reagovat, jelikož oba způsoby řešení povedou ke zvýšení nákladů na poskytování úvěrů.

Mimo administrativních nákladů, nákladů na relokaci finančních prostředků a nákladů souvisejících s předčasným splacením zdrojů finančních prostředků, lze uvažovat i o nákladech na nevyužité produkční kapacity banky (zaměstnanci, pronájem prostor či další provozní náklady).

Jedním z možných způsobů řešení bude ustoupení od fixace úrokové sazby a nabízení úvěrů pouze s fixací krátkodobou nebo s pohyblivou úrokovou sazbou. Může dojít i k celkovému zdražení spotřebitelských úvěrů. Situace tedy ve výsledku dle tvrzení poskytovatelů spotřebitelských úvěrů nebude pro spotřebitele nikterak výhodná, jelikož dojde ke zdražení úvěru jako produktu nebo bude na spotřebitele přeneseno riziko spojené s proměnlivostí úrokových sazeb.¹⁶⁷

Řešením problému poskytovatelů spotřebitelských úvěrů má být novela zákona o spotřebitelském úvěru, o které bude pojednáno níže. Důvodová zpráva k tomuto návrhu zákona, který mění znění § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, hovoří přímo o nevyhovujícím

---

¹⁶⁷ DAŇHEL, Jaroslav. Dilemata přeregulace finančních trhů. *Bankovníctví*. Praha: 4H production s. r. o. 2019, 2019(3), 10-12.

stavu, kdy z důvodu nejednoznačného znění ustanovení dochází k jeho svévolnému výkladu. Tímto výkladem je míněno právě stanovisko České národní banky.¹⁶⁸

Výrazná regulace finančních trhů ze strany státu je zdůvodňována příchodem ekonomické krize v roce 2008, kterou se státy pokoušely vyřešit tím, že začaly ekonomiku samy řídit. V poslední době, a to i kvůli regulatorice Evropské unie, se zvyšují nároky na ochranu spotřebitele, které se dle některých názorů mívají účinkem, neboť spotřebitelé jsou přehlcováni informacemi, které ve výsledku pro své rozhodování ani nepoužívají.¹⁶⁹

3.2. Právní předpisy Evropské unie

Předčasné splacení spotřebitelského úvěru upravené v § 117 zákona o spotřebitelském úvěru je transpozicí směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru a směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení.¹⁷⁰

Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru se vztahuje na úvěrové smlouvy mimo úvěrových smluv zajištěných hypotékou nebo jiným srovnatelným zajištěním. Směrnice upravuje mimo jiná omezení pouze úvěry v celkové výši od 200 EUR do 75 000 EUR.¹⁷¹

Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení, které se také někdy říká „hypoteční směrnice“, se naopak vztahuje na úvěrové smlouvy zajištěné zástavním právem k nemovitosti určené k bydlení nebo jiným srovnatelným zajištěním.¹⁷²

3.2.1. Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení

Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení se zmiňuje o předčasném splacení spotřebitelského úvěru v recitálu č. 66. Zdůrazňuje, že spotřebitelům by mělo být umožněno vybrat si mezi dostupnými produkty ten nejlepší, čímž dojde k podpoření hospodářské soutěže. Podmínky možnosti předčasného splacení úvěru se totiž

---

¹⁶⁸ Sněmovní tisk 892, část č. 1/4: Novela z. o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=892&CT1=0>.

¹⁶⁹ DAÑHEL, Jaroslav. Dilemata přeregulace finančních trhů. *Bankovníctví*. Praha: 4H production s. r. o. 2019, 2019(3), 10-12.

¹⁷⁰ Stanovisko k sněmovnímu tisku 0892: Novela z. o spotřebitelském úvěru In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=180105>.

¹⁷¹ Více viz článek 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

¹⁷² Více viz článek 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

v členských státech Evropské unie značně liší. Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení si především klade za cíl, aby spotřebitelům předčasné splacení bylo vůbec umožněno, konkrétní podmínky jsou ale ponechány na členských státech. Předčasné splacení spotřebitelského úvěru může být podmíněno časově, konkrétní výpůjční úrokovou sazbou nebo i jinými okolnostmi.

Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení výslovně uvádí, že v případě pevné výpůjční úrokové sazby, může být možnost předčasného splacení podmíněna existencí oprávněného zájmu spotřebitele. Oprávněným zájmem může být například rozvod spotřebitele nebo ztráta zaměstnání.

Ohledně nákladů vzniklých v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru zmiňuje směrnice možnost členských států zakotvit nárok na spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění. Odškodnění by mělo být v souladu s vnitrostátními pravidly pro odškodnění a nemělo by překročit finanční ztrátu poskytovatele.¹⁷³

Článek 25 odst. 1 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení zakotvuje povinnost členských států umožnit spotřebiteli zcela nebo zčásti splnit své závazky ze smlouvy o úvěru před jejím vypršením a dále nárok na snížení celkových nákladů o úrok a náklady za zbývající dobu trvání smlouvy.

V následujících odstavcích čl. 25 je zakotvena pouhá možnost členských států na podmínění předčasného splacení úvěru různými podmínkami a možnost stanovit v odůvodněných případech nárok na spravedlivé a objektivní odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, který ale nesmí být sankcí. Úprava nákladů je tedy ponechána na vůli členských států.¹⁷⁴ V tomto ohledu ustanovení § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru není v rozporu se směrnicí o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení.

Zákonodárce ale nevyužil možnost zakotvenou v článku 25 odst. 5 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení, která se věnuje diskutované pevné výpůjční úrokové sazbě. Pokud by došlo k předčasnému splacení spotřebitelského úvěru ve fixačním období, mohlo by být podmíněno existencí oprávněného zájmu spotřebitele.¹⁷⁵ Zakotvení

---

¹⁷³ Recitál č. 66 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

¹⁷⁴ Článek 25 odst. 2 a 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

¹⁷⁵ Článek 25 odst. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

tohoto ustanovení by přišlo vhod poskytovatelům spotřebitelských úvěrů, protože by zamezilo mnohým spotřebitelům se ze smlouvy o spotřebitelském úvěru v průběhu fixačního období vyvázat a přejít k jinému poskytovateli, který zrovna nabídl výhodnější podmínky. Zamezilo by se tak ztrátám původního poskytovatele, jehož očekávání ohledně zisku v podobě úroků by byla předčasným splacením zmařena.

Vlna nevole, kterou na straně poskytovatelů vyvolalo stanovisko České národní banky, se zvedla především kvůli dlouhodobým úvěrům s pevnou úrokovou sazbou (stanovisko České národní banky se zabývá pouze úvěry na bydlení). Výše úrokové sazby je v případě těchto úvěrů po určitou dobu neměnná. Je zafixována právě v takové výši, aby spotřebitel zbytečně netratil, ale zároveň tak, aby poskytovatel generoval zisk. Předčasným ukončením smlouvy o spotřebitelském úvěru ze strany spotřebitele tak může poskytovatel přijít o očekávanou odměnu. Omezení možnosti předčasného splacení u tohoto typu úvěru, jak ho naznačuje směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení, by mohlo být řešením.

Omezení oprávněným zájmem spotřebitele, který by byl navázán na určitou těžší životní situaci jako je nemoc nebo ztráta zaměstnání, by tak mohlo být spravedlivé ve vztahu ke spotřebiteli i poskytovateli. Oprávněným zájmem pro předčasné splacení by mohl být, jak směrnice naznačuje, např. i rozvod, který je často spojen se zánikem společného jmění manželů, a tedy i nutností majetkového vypořádání mezi bývalými manželi. Možnost předčasného splacení úvěru se v tomto případě taktéž jeví jako vhodná, neboť by mohla usnadnit mnohdy komplikované dohady o tom, kdo bude po rozvodu úvěr splácet.

Je otázka, v jakém rozsahu by tuto možnost spotřebitelé uplatňovali a jak široce by byl oprávněný zájem vykládán. Poskytovatelé by netratili za předpokladu, že by právo spotřebitelů nebylo zneužíváno a tím nadužíváno.

Pravdou ovšem je, že by ostatní spotřebitelé dopláceli na úzkou skupinu spotřebitelů, kteří by se na oprávněný zájem odvolali (je pravděpodobné, že by poskytovatelé přenesli svoji ztrátu na ostatní spotřebitele navýšením ceny úvěrů), nicméně, pokud by šlo opravdu o ty nejzávažnější životní situace, bylo by možné takovou úpravu považovat za spravedlivou.

Nabízí se otázka, jakým způsobem „oprávněný zájem spotřebitele“ do zákona o spotřebitelském úvěru promítnout. Pokud nebude tento neurčitý pojem definován, lze očekávat nárůst sporů pramenících z rozdílných pohledů ohledně obsahu tohoto pojmu. Pokud by se zákonodárce uchýlil k výčtu situací, na které se možnost předčasného splacení úvěru vztahuje (jako např. rozvod, ztráta zaměstnání atd.), nikdy by se mu nepodařilo pokrýt veškeré možnosti tak, aby šlo o spravedlivé řešení ve vztahu k širší skupině spotřebitelů.

Jako vhodnější řešení se jeví obecnější definice, která nebude limitována taxativním výčtem situací, nicméně na úkor své jednoznačnosti přinese spravedlivé řešení. Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení nejspíše míří na situace, kdy se spotřebitel dostane do finančně tíživé situace. Vznik oprávněného zájmu by mohl být za účelem realizace tohoto záměru zákonodárce vymezen např. „*podstatnou ztrátou příjmů spotřebitele*“.

Nabízí se otázka, zda je vůbec potřeba vznik oprávněného zájmu spojovat s finanční tísní spotřebitele. Pokud spotřebitel nemá dostatek finančních prostředků, nejspíš nebude mít zájem na tom úvěr předčasně splatit. Taková úprava by měla smysl pouze tehdy, pokud by mířila na situace, kdy by si spotřebitel sjednal levnější úvěr u jiného poskytovatele.

Dalším možným řešením je možnost předčasného splacení vůbec neomezovat, tedy ani u pevných výpůjčních sazeb, ale zaručit poskytovatelům spotřebitelských úvěrů, aby i přesto generovali zisk, například připuštěním úhrady i jiných než administrativních nákladů.

Článek 25 odst. 4 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení upravuje informační povinnost poskytovatele pro případ, kdy se spotřebitel rozhodne úvěr předčasně splatit. Relevantní informace musí být poskytnuty slovy směrnice „na papíře“ nebo na jiném trvalém nosiči, a to neprodleně po obdržení žádosti spotřebitele. Směrnice zde zakotvuje minimální obsahové požadavky, kterými je vyčíslení toho, jaké důsledky bude pro spotřebitele mít splnění závazků před vypršením smlouvy o úvěru. Ve vyčíslení poskytovatel uvede zřetelně veškeré použité předpoklady, které musí být přiměřené a zdůvodnitelné.¹⁷⁶ Toto ustanovení bylo promítnuto do ustanovení § 117 odst. 6 zákona o spotřebitelském úvěru. Zákonodárce považuje za tyto relevantní informace vyčíslení dlužné částky (rozdělené na jistinu, úrok a další náklady spojené s předčasným splacením), údaje o výši náhrady nákladů poskytovatele (náklady dle § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru) a informaci o dalších důsledcích předčasného splacení pro spotřebitele včetně podmínek, za jakých poskytovatel náhradu požadovat nesmí.

Informační povinnost je dle mého názoru v případě předčasného splacení úvěru velice důležitá, jelikož spotřebitel tak dostane možnost se na základě přehledně podaných informací rozhodnout, zda je pro něj předčasné splacení výhodné, či nikoli. Pokud bude spotřebiteli podán dostatek informací srozumitelným způsobem, je dle mého názoru možné uvažovat o takovém řešení, kdy zákonodárce nebude stávající úpravu předčasného splacení úvěru měnit, a to i pod hrozbou následku zdražení spotřebitelských úvěrů. Spotřebitel pak porovná úrokové sazby úvěrů

---

¹⁷⁶ Článek 25 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

různých institucí, včetně podmínek předčasného splacení a na základě těchto úvah zvolí pro něj tu nejvýhodnější variantu.

3.2.2. Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru

Dalším právním předpisem regulujícím předčasné splacení spotřebitelského úvěru je směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru.

Recitál č. 39 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru rovněž hovoří o tom, že by spotřebitel měl mít možnost úvěr předčasně splatit a poskytovatel by měl mít nárok na odškodnění s přihlédnutím k případným souvisejícím úsporám poskytovatele.

Dále zakotvuje zásady pro odškodnění, kterými jsou transparentnost, srozumitelnost a snadná použitelnost výpočtu odškodnění (s ohledem na použití poskytovatelem i následnou kontrolu orgány veřejné moci). Výše odškodnění by měla být limitována paušální sazbou, jelikož tento typ spotřebitelských úvěrů není financován pomocí nástrojů dlouhodobého financování.¹⁷⁷

Lze také dovodit, že za spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru nemá být považován ušlý zisk. Recitál č. 39 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru hovoří o tom, že směrnice reguluje krátkodobé úvěry, které nejsou financovány pomocí nástrojů dlouhodobého financování. Ušlý zisk tedy nedosahuje takových rozměrů, aby o něm mělo být v této souvislosti uvažováno.¹⁷⁸ K tomu je ale třeba dodat, že tato směrnice směřuje oproti tzv. hypoteční směrnici pouze na spotřebitelské úvěry mimo úvěry sloužících pro financování nemovitostí. Tento argument tedy není možné uplatnit při výkladu ustanovení § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, na který se vztahují obě směrnice.

V recitálu č. 40 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru je pak zmíněna možnost členských států stanovit, že v případě předčasného splacení může poskytovatel uplatnit nárok pouze v případě, kdy částka splacená za dvanáct měsíců přesáhne určitou hranici, stanovenou členskými státy např. na základě průměrné výše spotřebitelských úvěrů na trhu daného státu. Částka by ale neměla překročit hranici 10 000 EUR.¹⁷⁹

---

¹⁷⁷ Recitál č. 39 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

¹⁷⁸ Stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

¹⁷⁹ Recitál č. 40 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

Předčasné splacení je upraveno v čl. 16 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru a je upraveno shodně jako ve směrnici o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení.¹⁸⁰ Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení navíc umožňuje členským státům právo na předčasné splacení podmínit.¹⁸¹

Generální advokát Garard Hogan ve svém stanovisku ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18 hodnotí čtyři různé možnosti výkladu čl. 16 odst. 1 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru a dospívá k závěru, že neexistuje její zcela uspokojivý výklad, neboť každý z nich má své nevýhody. Různé výklady povedou k nerovnováze mezi postavením spotřebitele a poskytovatele spotřebitelského úvěru, ať na jednu nebo na druhou stranu. Přiznává, že poskytovatel může zaznamenat určitou ztrátu, pokud spotřebitel splatí úvěr ještě před tím, než budou poskytovateli uhrazeny náklady, které mu v souvislosti s poskytnutím úvěru vznikly.¹⁸² Názory generálního advokáta uvedené ve stanovisku ohledně nákladů souvisejících s předčasným splacením poukazují na to, jak je komplikované najít příléhavý eurokonformní výklad, který by zároveň zachoval rovnováhu mezi oprávněnými zájmy poskytovatele a spotřebitele.

Nárok poskytovatele na spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru je upraven taktéž shodně s tím rozdílem, že poskytovatel má tento nárok za předpokladu, že předčasné splacení spadá do období, pro které je stanovena pevná výpůjční úroková sazba.¹⁸³ Článek 16 odst. 2 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru, který tento nárok zakotvuje, představuje úplnou harmonizaci. Členské státy se tedy od této úpravy nemohou odchýlit.¹⁸⁴ Úplná harmonizace ale míří pouze na některé aspekty spotřebitelského úvěru. Například ohledně ustanovení čl. 16 odst. 1 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru¹⁸⁵ nestanoví přímo způsob, jakým má být vypočteno snížení celkových nákladů úvěru, nýbrž ponechává členským státům určitou volnost limitovanou určením základních

---

¹⁸⁰ Článek 16 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

¹⁸¹ Článek 25 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

¹⁸² Více viz stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

¹⁸³ Článek 16 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

¹⁸⁴ Stanovisko k sněmovnímu tisku 0892: Novela z. o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=180105>.

¹⁸⁵ Čl. 16 odst. 1 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru zní: „Spotřebitel má právo kdykoli zcela nebo zčásti splnit své závazky plynoucí z úvěrové smlouvy. V těchto případech má nárok na snížení celkových nákladů úvěru, jež sestávají z úroku a nákladů za zbývající dobu platnosti smlouvy.“

zásad definovaných právě v uvedeném článku. Zásady vymezují celkové náklady úvěru jako úroky a náklady za zbývající dobu platnosti úvěrové smlouvy.¹⁸⁶

Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení navíc zakotvuje, že poskytovatel nesmí uložit spotřebiteli sankci.¹⁸⁷

Směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru omezuje maximální výši odškodnění, která nesmí přesáhnout 1 % předčasně splacené výše úvěru v případech, kdy doba mezi předčasným splacením a sjednaným koncem úvěrové smlouvy přesahuje jeden rok. V případě doby kratší nesmí výše odškodnění přesáhnout 0,5 % předčasně splacené výše úvěru.¹⁸⁸

Členskými státy může být stanovena výše předčasně splacené částky, při jejímž překročení lze odškodnění nárokovat (hranice může být stanovena maximálně ve výši 10 000 EUR za období dvanácti měsíců). Pokud by tedy spotřebitel během 12 měsíců předčasně splatil např. částku vyšší než 10 000 EUR, může poskytovatel požadovat odškodnění, ale pokud předčasně splacená částka této výše nedosáhne, pak nikoliv.¹⁸⁹ Pravidlo vychází z předpokladu, že čím je předčasně splacená částka vyšší, tím utrpí poskytovatel vyšší ztrátu. Z tohoto důvodu je právo na bezplatné splacení spotřebitelského úvěru omezeno horní hranicí.

Možnost poskytovatele požadovat náhradu za ušlý zisk je zakotvena v čl. 16 odst. 4 písm. b) směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru, jehož transpozice do právních řádů členských států je ale fakultativní. Poskytovatel úvěru by musel prokázat, že jeho ztráta přesahuje náhradu spravedlivého a odůvodněného odškodnění.¹⁹⁰ Jde o prolomení předchozího pravidla. Poskytovatel v takovém případě prokáže, že jeho ztráta překračuje 1 nebo 0,5 % předčasně splacené výše úvěru dle článku 16 odst. 2 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru.

Pro tento případ směrnice výslovně určuje, jak přesně by se taková ztráta vypočítala. Ztráta by se rovnala rozdílu mezi původně sjednanou úrokovou sazbou a úrokovou sazbou, za kterou

---

¹⁸⁶ Stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielca Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

¹⁸⁷ Článek 25 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

¹⁸⁸ Článek 16 odst. 2 alinea 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

¹⁸⁹ Článek 16 odst. 4 a 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

¹⁹⁰ Stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielca Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

věřitel může předčasně splacenou částku půjčit na trhu v době předčasného splacení, a to dokonce s přihlédnutím ke správním nákladům.

Taková úprava se jeví ve vztahu k poskytovateli více spravedlivá. Přenáší na něj ale důkazní břemeno ohledně jeho ztráty. Poskytovatelé by mohli namítat, že je rozdíl mezi úrokovou sazbou, za kterou mohou volně prostředky půjčit na trhu, a situací, kdy se jim tyto prostředky na trhu uplatnit vůbec nepodaří. Nicméně není v silách poskytovatele, aby prokazoval, zda konkrétní částku finančních prostředků dále na trhu využil, či nikoli. Poskytovatelé se tak budou muset smířit s tím, že nejspíše žádné řešení jim nepřinese 100% kompenzaci za ztráty způsobené předčasným splacením.

To vše za splnění podmínky, že odškodnění nesmí být vyšší než úroky, které by počínaje předčasným splacením do skončení smlouvy o spotřebitelském úvěru spotřebitel ještě musel poskytovateli uhradit.¹⁹¹ Čl. 16 odst. 5 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru hovoří ve prospěch argumentace poskytovatelů, jelikož stanoví, že odškodnění nesmí přesáhnout takovou výši úroku, která se rovná částce, kterou by spotřebitel musel zaplatit za dobu od předčasného splacení úvěru do konce úvěrové smlouvy. Unijní normotvůrce tedy v tomto ohledu nepřišel s vyšší mírou regulace ve prospěch spotřebitele.¹⁹² Naopak nastavil horní limit výše odškodnění tak, aby členské státy mohly výši odškodnění samy upravit.

Požadavek na odškodnění za předčasné splacení není možný v těchto případech:

- a) k předčasnému splacení došlo v rámci pojistné smlouvy určené k zajištění splacení úvěru;
- b) v případě přečerpání nebo
- c) k předčasnému splacení došlo v období, pro které není stanovena pevná výpůjční úroková sazba.¹⁹³

Otázka nároku poskytovatele na spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění, tedy jakým způsobem vyložit čl. 16 odst. 2 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru, musí být posouzena i ve vztahu k ustanovení odst. 1 tohoto článku. K tomu se vyjadřuje generální advokát Garard Hogan ve svém stanovisku ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, které se zabývá výkladem prvního odstavce, konkrétně právem spotřebitele na snížení celkových nákladů úvěru o

---

¹⁹¹ Článek 16 odst. 4 a 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

¹⁹² Stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

¹⁹³ Článek 16 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

náklady, jejichž výše není závislá na délce trvání úvěrové smlouvy. Generální advokát doslova zmiňuje, že odstavec druhý nemíří na situaci vyrovnání zisku, o který poskytovatel v souvislosti s předčasným splacením přišel. Podmínky, za jakých si poskytovatel opatřil finanční prostředky na trhu, závisejí na době, kdy je úvěrová smlouva uzavírána. Úroková sazba, za kterou se finanční prostředky poskytovateli spotřebitelského úvěru podaří na trhu znovu uplatnit, bude souviset především s vývojem konkurence poskytovatele.¹⁹⁴

Generální advokát připouští změnu podmínek financování spotřebitelských úvěrů ze strany poskytovatelů, tedy vývoj na mezibankovním trhu nebo využití peněz vkladatelů, které mají za následek změnu výše zisku poskytovatele. Čl. 16 odst. 2 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru navíc nemluví o „ztrátách“ poskytovatele, ale o „nákladech“ ve smyslu kompenzace výdajů vzniklých zvláštními opatřeními přijatými poskytovatelem za účelem umožnění předčasného splacení.¹⁹⁵

Nelze proto souhlasit s názorem poskytovatelů spotřebitelských úvěrů ohledně nenaplněného promítnutí účelu směrnice do zákona o spotřebitelském úvěru. Cílem unijní úpravy není 100% kompenzace ztráty poskytovatelů, nýbrž poskytnutí další výhody spotřebiteli za současného omezení ztrát poskytovatele. Dobře fungujícího vnitřního trhu spotřebitelských úvěrů má být dosaženo za pomoci harmonizace unijního rámce, nikoli ochranou poskytovatelů spotřebitelských úvěrů před následky předčasného splacení.

3.3. Návrh na změnu ustanovení o předčasném splacení spotřebitelského úvěru

V současné době je v Poslanecké sněmovně projednáván návrh poslankyně Jany Levové na vydání zákona, kterým se mění zákon o spotřebitelském úvěru (sněmovní tisk č. 892), jehož cílem je „upřesnění“ stávajícího ustanovení o právu poskytovatele na spravedlivé a objektivní odškodnění v případě předčasného splacení spotřebitelského úvěru.¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ Stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

¹⁹⁵ Stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

¹⁹⁶ Identifikace materiálu: Návrh poslankyně Jany Levové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 892). In: apps.odok.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBOTBSMXM>.

Návrh zákona míří konkrétně na změnu ustanovení § 117 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, který by měl nově znít takto:

„Pro případ předčasného splacení spotřebitelského úvěru má věřitel v odůvodněných případech nárok na spravedlivé a objektivní odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru. Mezi náklady přímo spojené s předčasným splacením patří zejména náklady, které věřitel ještě bude muset vynaložit v souvislosti s obstaráním peněz na spotřebitelský úvěr a náklady spojené s dalším umístěním peněz z předčasně splaceného spotřebitelského úvěru. Náklady přímo spojenými s předčasným splacením se rozumí i odpovídající část provize, která byla věřitelem vyplacena zprostředkovateli.“¹⁹⁷

Návrh dne 13. 7. 2020 posoudila vláda a uzavřela, že jeho přijetí by mělo za následek podstatné zhoršení postavení spotřebitele. Vláda z níže popsaných důvodů zaujala k návrhu zákona, kterým se mění zákon o spotřebitelském úvěru, nesouhlasné stanovisko.

Demonstrativní výčet nákladů, které přímo souvisejí s předčasným splacením, není dle stanoviska vlády v souladu se směrnicí o smlouvách o spotřebitelském úvěru ani se směrnicí o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení.

Vládní stanovisko upozorňuje na to, že návrh nebere v potaz výnosy z peněz, které bude poskytovatel mít po předčasném splacení úvěru opět k dispozici k novému umístění.¹⁹⁸

Obdobnou myšlenku obsahuje i článek 16 odst. 4 alinea 3 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru, jelikož počítá s tím, že volné prostředky budou poskytovatelem opět použity, tedy budou znovu generovat zisk. Návrh na změnu zákona o spotřebitelském úvěru počítá pouze s náklady poskytovatele na nové umístění volných prostředků. Naopak možnost, že by tyto prostředky mohly generovat další zisk, opomíjí. V tomto ohledu je návrh zákona jednostranný, chrání především zájmy poskytovatele spotřebitelských úvěrů.

Vláda zmiňuje, že výnos spojený s novým umístěním finančních prostředků by měl být odečten od nákladů, které jsou s novým umístěním spojeny. Ani jedno z těchto řešení se nejeví jako vhodné s ohledem na důraz obou směrnic na informační povinnost poskytovatele vůči spotřebiteli. Není jasné, jak může být spotřebitel srozumitelně informován o tom, které náklady předčasné splacení úvěru s sebou ponese, když náklady budou určovány až na základě výnosů z budoucího umístění prostředků. Poskytovatel si nemůže být jistý tím, že se mu prostředky na finančním trhu vůbec podaří zužítkovat. Pokud by se tedy mělo čekat na to, zda volné finanční

---

¹⁹⁷ Sněmovní tisk 892, část č. 1/4: Novela z. o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=892&CT1=0>.

¹⁹⁸ Sněmovní tisk 892/1, část č. 1/2: Stanovisko vlády k tisku 892/0. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=892&CT1=1>.

prostředky ještě nějaký zisk přinesou, nemohlo by dojít k předchozímu informování spotřebitele ohledně jejich výše. Výnos by dokonce ani nemusel být znám v době samotného skončení smlouvy o spotřebitelském úvěru, pokud by prostředky již nebyly alokovány na jiném místě. Došlo by k tedy k absurdní situaci, kdy by měl poskytovatel vyúčtovat spotřebiteli náklady, které mu v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru vznikly, ale nevěděl by v jaké výši.

Obtížný by byl i systém kontroly, jelikož by se jen složitě určovalo, které prostředky byly využity a které ne. Kontrola by dle mého názoru byla možná jen v případě celé masy finančních prostředků, které má poskytovatel k dispozici, nikoli ve vztahu ke konkrétnímu spotřebiteli.

K takovému závěru dospělo i Ministerstvo financí ve svém stanovisku k tomuto návrhu. Upozorňuje na nemožnost výkonu dohledu nad tím, jak velký je objem prostředků, které si poskytovatel obstaral za účelem poskytnutí úvěru konkrétnímu spotřebiteli. Podle Ministerstva financí náklady na obstarání finančních prostředků s předčasným splacením nesouvisí vůbec, tím spíše ne přímo, jak to požaduje evropská právní úprava.¹⁹⁹

Vláda taktéž pochybuje o existenci nákladů v podobě ceny peněz, pokud jde o individuální úvěry.²⁰⁰ Tím nejspíše míří na to, že banka může mít určité prostředky k dispozici. Odpadly by tedy náklady za jejich obstarání. V případě, že by si banka musela prostředky půjčit, učinila by tak ve větším rozsahu (banka by si nepůjčovala prostředky pro jednotlivé individuální úvěry). Konkrétní částka nákladů odpovídající konkrétnímu individuálnímu úvěru by tedy musela být z této částky poměrně odvozena.

V tomto ohledu se jeví jako vhodnější řešení naznačené ve směrnici o smlouvách o spotřebitelském úvěru, která hovoří o částce, za kterou si poskytovatel „*může*“ předčasně splacené prostředky půjčit, tedy o reálné situaci na trhu spotřebitelských úvěrů.

Ve stanovisku vlády je zmíněn výnos, který takové umístění „*přinese*“. Stanovisko je ale pouze stručné, tedy je možné, že vláda měla na mysli taktéž pouze výnos ve smyslu konkrétní zápůjční úrokové sazby, kterou je v konkrétním období na trhu možné získat. Nikoli výnos, který by poskytovatel budoucím uplatněním finančních prostředků získal. Věc bude nejspíš v průběhu legislativního procesu vyjasněna.

---

¹⁹⁹ Stanovisko Ministerstva financí k návrhu poslankyně Jany Levové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 892). In: apps.odok.cz [online], 2020 [cit. 30. 10. 2020]. Dostupné z: https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&material_WAR_odokkpl_pid=KORNBQTBSMXM&tab=remarks.

²⁰⁰ Sněmovní tisk 892/1, část č. 1/2: Stanovisko vlády k tisku 892/0. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=892&CT1=1>.

Lze ale předvídat argumentaci poskytovatelů, že toto řešení taktéž není spravedlivé, jelikož není jisté, zda se volné prostředky vůbec podaří znovu uplatnit.

Nabízí se otázka, jakým způsobem by byla určena úroková sazba, za kterou poskytovatel může půjčit předčasně splacenou částku na trhu v době předčasného splacení. Inspiraci nabízí § 1802 občanského zákoníku týkající se výše úroku, který pro případ, že úroky nejsou stanoveny ve smlouvě ani právním předpisem stanoví, že dlužník hradí „*obvyklé úroky požadované za úvěry, které poskytují banky v místě bydliště nebo sídla dlužníka v době uzavření smlouvy.*“²⁰¹

Časové hledisko by ale muselo být stanoveno ve vztahu k době předčasného splacení úvěru. Tím by zákonodárce dostal myšlenky naznačené ve směrnici o smlouvách o spotřebitelském úvěru, která hovoří o „*možnosti*“ půjčení finančních prostředků. Časové hledisko by se tedy nevztahovalo ke dni uzavření nové úvěrové smlouvy (faktickému využití volných prostředků poskytovatelem), ale ke dni předčasného splacení spotřebitelského úvěru.

Konkrétní výši úrokové sazby je možné dovodit podle typu konkrétního úvěru z databáze ARAD České národní banky, která je veřejně přístupná.²⁰²

Poskytovatelé spotřebitelských úvěrů se obávají, že k předčasnému splacení úvěru s fixní úrokovou sazbou, bude docházet ve chvíli poklesu tržních úrokových sazeb. Poskytovatel bude počítat po dobu fixace s úrokem v určité výši, ale úrokové sazby na trhu poklesnou, což přiměje spotřebitele ke změně poskytovatele, jelikož bude mít zájem o nižší úrokovou sazbu. Úvěr u původního poskytovatele tak předčasně splatí, a ten přijde o část očekávaných příjmů.²⁰³

Je třeba počítat s tím, že pokud by byla přijata navrhovaná úprava, byť v mnou navrhované obměně tak, že cena peněz by byla určována ve vztahu ke konkrétní tržní situaci, spotřebitel by byl nucen doplatit případný rozdíl mezi fixní úrokovou sazbou a výhodnější sazbou, kvůli které přechází k jinému poskytovateli. Lze předpokládat, že spotřebitel by v takovém případě možnost předčasného splacení vůbec nevyužil a tato právní úprava by ztratila svůj smysl. Takový záměr je určitě v rozporu s evropskou právní úpravou.

Vláda přináší i další názory ohledně tzv. ceny peněz. Jak již bylo naznačeno, jde o náklad, který vznikne až v budoucnu. Vláda argumentuje tím, že takovým nákladem může být prakticky

---

²⁰¹ § 1802 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném a účinném znění

²⁰² Databáze ARAD. In: cnb.cz [online], 2003-2017 [cit. 1. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>.

²⁰³ Ústní sdělení M. L., právní zástupkyně bankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru

cokoli. Z důvodové zprávy k návrhu zákona plyne, že směřuje na úroky, které poskytovatel v postavení dlužníka musí hradit svému věřiteli, od něhož si finanční prostředky půjčil.²⁰⁴

Jak směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru, tak směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení hovoří o nákladech přímo spojených se splacením spotřebitelského úvěru. Je nepochybné, že poskytovatel si zajistil prostředky, které spotřebiteli poskytl, již na začátku smluvního vztahu, tedy náklady s jejich obstaráním by mu vznikly tak jako tak bez ohledu na to, zda spotřebitel úvěr předčasně splatil či nikoliv. Pokud použijeme čistě jazykový výklad, dospějeme k závěru, že náklady na obstarání finančních prostředků nevznikly v souvislosti s předčasným splacením, nýbrž v souvislosti s obstaráváním finančních prostředků na finančním trhu. Vznikly tedy nejspíš dávno předtím, než se spotřebitel pro předčasné splacení úvěru vůbec rozhodl.

Na druhou stranu je nepochybné, že poskytovatel utrpí předčasným splacením ztrátu. Poskytovatel při sjednání smlouvy o spotřebitelském úvěru počítal do budoucna s určitým ziskem a náklady a najednou o tento zisk přichází a zůstávají mu pouze náklady. Dle mého názoru jde ale spíše o ušlý zisk než o náklady. Pokud má být zákon o spotřebitelském úvěru v tomto smyslu měněn, je nutné zkoumat z ekonomického hlediska, zda předčasné splacení úvěru má skutečně na poskytovatele takový ekonomický vliv, jaký tvrdí. Pokud tomu tak skutečně je, přirozeným vývojem by mělo dojít ke zdražení úvěrů. Pokud by se k tomuto kroku poskytovatelé odhodlali, tedy zahrnuli riziko spojené s potenciální ztrátou budoucího zisku do ceny úvěru, rozhodně by lépe našli podporu pro tuto změnu zákona o spotřebitelském úvěru. Zákonodárce by s ohledem na zdražení spotřebitelských úvěrů nejspíše nutnost změny zákona připustil.

Ustanovení, které v současné době způsobuje komplikace věřitelům, by se tak stalo reálným problémem pro všechny. S určitostí by články typu „lidé nemají na hypotéky“ spíše pohnuly politickým spektrem než články jako „banky se domáhají nárůstu poplatků za předčasné splacení“.

Dále se vláda vyjadřuje k provizi zprostředkovatele, která má nově být taktéž nákladem souvisejícím s předčasným splacením. Má jít o odpovídající poměrnou část provize. Tím je nejspíš myšlena část provize, která odpovídá období od předčasného splacení úvěru do původně zamýšleného skončení úvěrové smlouvy. Důvodová zpráva se k tomu, čemu má poměrná část provize odpovídat, konkrétně nevyjadřuje.

---

²⁰⁴ Sněmovní tisk 892/1, část č. 1/2: Stanovisko vlády k tisku 892/0. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=892&CT1=1>.

Podle stanoviska vlády jde především o jednorázovou provizi, která byla zprostředkovateli vyplacena již při vzniku závazku.²⁰⁵ Úhrada provize je srovnatelná s dříve popsanou problematikou úhrady ceny peněz. Nárok na provizi vznikl prokazatelně před předčasným splacením úvěru. Poskytovatel navíc při stanovení úrokové sazby určitě s náklady na zprostředkování počítal. Provize zprostředkovatele spadá taktéž jako cena peněz do množiny nákladů, kterou poskytovatel musí uhradit, aby mohl produkt spotřebiteli vůbec poskytnout. S těmito počátečními náklady poskytovatel při stanovení „ceny“ úvěru musel počítat již před uzavřením úvěrové smlouvy. Mám za to, že provize zprostředkovatele je již zahrnuta ve sjednané úrokové sazbě a je třeba ji zahrnout do množiny nákladů vznikajících na samém počátku smluvního vztahu.

Parlamentní institut k tomu ve svém stanovisku k návrhu na změnu zákona o spotřebitelském úvěru zmiňuje, že je rozdíl mezi provizí za zprostředkování smlouvy o úvěru a provizí za jiné úkony.²⁰⁶ Návrh novely zákona o spotřebitelském úvěru ale mluví na provizi vyplacenou zprostředkovateli, tedy dle mého názoru na provizi vyplacenou právě za zprostředkování smluvního vztahu na počátku jeho vzniku.

Vládní stanovisko nesouhlasí ani s užitím pojmu „odškodnění“, který užívají obě směrnice se zdůvodněním, že tento pojem je v českém právním řádu spojován s náhradou škody. Vláda se proto přiklání k tomu neměnit zavedené pojmy a nadále užívat sousloví „náhrada účelně vynaložených nákladů“.²⁰⁷

Použití pojmu „odškodnění“ vnímám jako alibistické v tom smyslu, že návrh bude nejspíše prezentován tím způsobem, že pouze kopíruje znění evropské právní úpravy. Činí tak ale bez hlubší analýzy pojmosloví, které povede pouze k požadavkům na jeho další výklad, a tedy případně i dalším stanoviskům České národní banky, proti kterým ale důvodová zpráva návrhu brojí.

Lze tedy vůbec říci, jaké konkrétní náklady by poskytovateli v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru vznikly? Kterákoli částka účtovaná spotřebiteli může být kombinací nákladů a zisku. Jediná možnost, jak by bylo možné určit přesnou výši vynaložených nákladů, by byla prostřednictvím nákladového účetnictví. Toto řešení by ale mělo za následek

---

²⁰⁵ Sněmovní tisk 892/1, část č. 1/2: Stanovisko vlády k tisku 892/0. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=892&CT1=1>.

²⁰⁶ Stanovisko k sněmovnímu tisku 0892: Novela z. o spotřebitelském úvěru In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=180105>.

²⁰⁷ Sněmovní tisk 892/1, část č. 1/2: Stanovisko vlády k tisku 892/0. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=892&CT1=1>.

další náklady související např. s nutností přizvání znalce z oboru účetnictví v rámci soudních řízení ohledně oprávněnosti nákladů za předčasné splacení úvěrů. Komplikace s tím spojené by převýšily přínos, který by takové řešení přineslo, a navíc je i v rozporu s recitálem č. 39 směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru, který požaduje jednoduchou určitelnost důsledků předčasného splacení.²⁰⁸

S ohledem na výše popsané výkladové problémy jsem toho názoru, že nejlepším řešením je nechat působit neviditelnou ruku trhu. Souhlasím s tím, že náklady poskytovatelů spotřebitelských úvěrů se v souvislosti s předčasným splacením zvyšují, ale na základě provedené analýzy je patrné, že nelze předem stanovit tzv. cenu za předčasné splacení úvěru. Necht' je tedy tato cena promítnuta již do samotné ceny úvěru. Spotřebitel s její výší tak alespoň bude seznámen již na začátku. Navíc pokud se někteří z poskytovatelů zvládnou vypořádat se vznikem nákladů za obstarání a další umístění peněz, budou si moci dovolit cenu úvěru snížit a přilákají tak více klientů. Tlak konkurence nakonec ukáže, zda je náhrada pouze administrativních nákladů tak palčivým problémem, jak je v současnosti popisována.

Cesta navýšení úrokových sazeb u úvěrů s fixací sice dopadne na všechny spotřebitele, i na ty, kteří předčasné úvěr nesplatí, nicméně nedovedu si představit jiný efektivní způsob řešení tohoto problému.

Pro úplnost uvádím, že případné řešení skrze zvýšení úrokové sazby je v rozporu s další navrhovanou úpravou zákona o spotřebitelském úvěru. Jde o návrh poslanců Stanislava Grospiče, Vojtěcha Filipa, Jiřího Dolejše a Hany Aulické Jírovkové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 380). Tento návrh usiluje o zavedení limitace roční procentní sazby nákladů na desetinásobek repo sazby stanovené Českou národní bankou. Překročení této hranice považuje za lichvu.²⁰⁹

Podle ustanovení § 3 odst. 2 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru jsou „*roční procentní sazbou nákladů celkové náklady spotřebitelského úvěru vyjádřené jako roční procento z celkové výše spotřebitelského úvěru, které se počítá podle vzorce uvedeného v příloze č. 1 k tomuto*

---

²⁰⁸ Stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

²⁰⁹ Sněmovní tisk 380/0, část č. ¼, Novela z. o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 8. volební období, 2019 [cit. 30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=380&CT1=0>.

zákonu“.²¹⁰ Roční procentní sazba nákladů je ukazatelem ceny spotřebitelského úvěru. Umožňuje porovnat spotřebitelské úvěry, jejich úrokové sazby, poplatky, dobu splacení úvěru či další parametry.²¹¹

Dle ustanovení § 133 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru se použijí pro účely výpočtu roční procentní sazby nákladů celkové náklady spotřebitelského úvěru.²¹² Celkovými náklady spotřebitelského úvěru jsou podle zákonné definice „*veškeré náklady včetně úroků, provizí, daní, poplatků nebo jiných obdobných peněžitých plnění a veškerých dalších plateb, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti se spotřebitelským úvěrem a které jsou poskytovateli známy, s výjimkou nákladů na notáře.*“²¹³

Je třeba si uvědomit, že aktuální návrhy na změnu zákona o spotřebitelském úvěru spolu souvisí. Veškeré tyto návrhy se týkají zásadních otázek úvěrování a mohou ovlivnit „cenu spotřebitelských úvěrů“. Z těchto důvodů není vhodné tuto problematiku projednávat v podobě jednotlivých návrhů. Pokud má být zákon o spotřebitelském úvěru měněn, mělo by tomu tak být v rámci jednoho komplexního návrhu.

Druhou možnou cestou je pak změna stanoviska České národní banky tak, aby se náhrada vztahovala i na jiné než administrativní náklady, nicméně jen stěží si lze představit, že by stanovisko bylo změněno v intencích diskutovaného návrhu. Jako zásadní problém vnímám, že pokud bude poskytovateli hrazen rozdíl mezi fixní a tržní úrokovou sazbou, dojde k tomu, že spotřebitelé možnost předčasného splacení nebudou využívat, což neodpovídá úmyslu zákonodárce.

K nákladům spojeným s předčasným splacením úvěru by podle mého názoru mělo být přistupováno v souladu s testem, který jsem sestavila ve druhé části této práce, na základě poznatků nabytých ve druhé a třetí části.

---

²¹⁰ § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

²¹¹ SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 615. ISBN 978-80-7400-645-6.

²¹² § 133 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

²¹³ § 3 odst. 2 písm. d) zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v platném a účinném znění

4. Závěr

Zjednodušeně lze říci, že v této práci se střetává regulace a omezování poskytovatelů spotřebitelských úvěrů na straně jedné a ochrana spotřebitele na straně druhé. Sama jsem zpočátku zaujímala spíše prospotřebitelský postoj, ale vlivem spolupráce s poskytovateli spotřebitelských úvěrů a také během psaní této práce jsem postupem času na některé otázky změnila názor. Mým cílem bylo především zachovat si odstup a pohlížet na celé téma objektivně.

Z rozboru právní úpravy, které jsem se v této práci věnovala, jasně vyplývá striktní regulace poskytovatelů spotřebitelských úvěrů. Překvapivě toto omezování poskytovatelů nemá základ v evropské legislativě. Naše vnitrostátní úprava zachází v restriktivním přístupu mnohem dále, než evropské právní předpisy vůbec naznačují. Je tomu tak zejména u omezování plateb, které souvisejí s prodlením spotřebitele.

Navíc se zdá, že zákonodárce stále se zpřísnováním právní úpravy není hotov. Ve druhé a třetí části této práce byly rozebrány změny zákona o spotřebitelském úvěru týkající se omezení plateb v souvislosti s prodlením spotřebitele a roční procentní sazby nákladů, ze kterých je tento trend patrný.

Změna právní úpravy související s prodlením spotřebitele byla navíc přijata ve zkráceném jednání ve stavu legislativní nouze. Diskuse ohledně této změny tak byla omezena a pokulhává i její zdůvodnění ze strany navrhovatele. Důvodová zpráva k této změně se omezuje na pouhá konstatování, že po takovém omezení již dlouho volá regulátor i neziskové organizace. Uvedené zdůvodnění pro tak zásadní změnu ale z mého pohledu není dostačující. Navíc úpravě omezení plateb souvisejících s prodlením spotřebitele chybí širší kontext. Jsem si vědoma toho, že poskytovatel je povinen zkoumat úvěruschopnost spotřebitele. Schopnost spotřebitele splácet úvěr ale přece nezáleží pouze na tom, zda se poskytovateli spotřebitele podaří či nepodaří důkladně prověřit. Pokud by tomu tak bylo, došlo by k razantnímu poklesu vykonávacích řízení. Nabízí se také otázka, jaký má vůbec prověření úvěruschopnosti spotřebitele význam v této turbulentní době. Nelze se podle mého názoru odvolávat pouze na to, že měl poskytovatel povinnost dostatečně posoudit úvěruschopnost spotřebitele, aby se ten nedostal do potíží se splácením úvěru, ale je třeba počítat s tím, že pohledávky za spotřebitelem bude jednou nutné vymáhat.

Závěry důvodové zprávy k zákonu č. 186/2020 Sb. by platily pouze v izolovaném světě, kde se nebere v potaz fakt, že spotřebitel se může dostat do potíží se splácením spotřebitelského

úvěru. Pak by platil závěr, že poskytovatel, který se snaží „vydělávat“ na platbách spojených s prodlením spotřebitele, je poskytovatelem predátorským.

Do úvah je totiž třeba zahrnout i možný následek v podobě úpadku spotřebitele. Novelizace insolvenčního zákona, ke kterým v roce 2017 došlo, mají za následek, že věřitel může být v rámci insolvenčního řízení uspokojen pouze minimálně. Tento trend sleduji i ve své praxi, kdy se dlužníci snaží své příjmy různým způsobem skrývat tak, aby zaplatili pouze nejnižší možnou částku, při které mohou svůj úpadek řešit oddlužením. Ve výsledku to nakonec bude věřitel, kdo bude trtit, jelikož se mu nedostane ani částečného uspokojení jeho pohledávek.

Nový zákon o spotřebitelském úvěru byl přijat mimo jiné z důvodu, že zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, nenaplnil očekávání, jelikož byl obcházen. Nyní se ale ocitáme v podobné situaci, kdy opět panuje nespokojenost ohledně některých aspektů zákona a sílí poptávka po jeho novelizaci. Nemyslím si, že tento přístup je správný ve chvíli, kdy ještě ani v plném rozsahu nemůžeme pozorovat přínosy nové právní úpravy.

Jsem toho názoru, že zákon č. 186/2020 Sb., neměl být přijat jako změna zákona o spotřebitelském úvěru. Rozšiřování zákona, jehož předmětem je ochrana spotřebitele, o podnikatelské úvěry je nepřipustné. Přechodná úprava pro podnikatelské úvěry, která se vztahuje k pandemii COVID-19, měla být součástí zákona o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19. Ustanovení § 122 odst. 4 a 5 zákona o spotřebitelském úvěru by mělo být po skončení pandemie COVID-19 zrušeno.

Závěry ohledně otázky náhrady účelně vynaložených nákladů v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru je nutné rozdělit do dvou rovin. První rovinou je odpověď na otázku, zda stanovisko České národní banky odpovídá zákonné dikci či ji překračuje. Stanovisko České národní banky v tomto ohledu vnitrostátní, ale i evropské právní úpravě odpovídá.

Druhou rovinu představuje ekonomické hledisko poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, kteří jsou z důvodu předčasného splacení úvěru nebo jeho části připraveni o zisk, se kterým počítali. Lze uzavřít, že legitimní očekávání věřitelů je v tomto ohledu narušeno. Je ale narušení legitimního očekávání věřitele dostatečným důvodem pro navrhovanou změnu právní úpravy náhrady účelně vynaložených nákladů souvisejících s předčasným splacením? Na tuto otázku může podle mého názoru odpovědět pouze ekonomická analýza. Pokud by měl zákonodárce posuzovat tento návrh pouze na základě dostupných informací, bez této hloubkové analýzy, preferovala bych zachování stávající právní úpravy (včetně stanoviska České národní banky) před překotným přijímáním změn. Neviditelná ruka trhu si nakonec nejlépe s nastíněným problémem poradí a možná přinese i výhodnější smluvní ujednání pro spotřebitele. Pokud by mělo dojít

následkem stanoviska České národní banky k omezení fixace úrokové sazby, bylo by třeba na nastalou situaci reagovat.

Pro realizaci tohoto scénáře je ale nutné, aby nebyla omezována roční procentní sazba nákladů, ani výše úrokové sazby.

Dále jsem vymezila tzv. test pro posouzení účelnosti nákladů, který se skládá z definičních znaků účelně stanovených nákladů. Je ho možné využít v případě pochyb ohledně konkrétních nákladů spojených s prodlením spotřebitele, ale i předčasným splacením úvěru. Při použití tohoto testu na navrhovanou změnu zákona ohledně nákladů spojených s předčasným splacením úvěru, dospívám k závěru, že tento návrh uvedenému testu neodpovídá.

Lze shrnout, že z obsahu této práce vyplynulo, že pokusy o novelizaci zákona o spotřebitelském úvěru nejsou zdařilé. Z tohoto důvodu se domnívám, že by bylo vhodnější, aby tyto návrhy nebyly přijaty.

Zákon o spotřebitelském úvěru je rozsáhlým a složitým předpisem. Považuji to za jeho velkou nevýhodu, neboť se doposud dostatečně nedostal do povědomí spotřebitelů a poskytovatelům působí výkladové problémy. Prozatím se nestačila ani vytvořit judikatura, která by jeho výklad usnadňovala. V tomto ohledu se ukázal velice přínosným finanční arbitr, neboť jeho četné nálezy z oblasti spotřebitelského úvěru jsou precizně zpracované a silou přesvědčivosti jsou s to ovlivňovat výklad zákona o spotřebitelském úvěru.

Je ale nepochybné, že i přes výkladové nejasnosti, přinesl zákon o spotřebitelském úvěru mnoho pozitivního. Vedlejším účinkem zprísněné regulace bylo omezení počtu nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů. K 31. 12. 2014 mělo ohlášenou vázanou živnost „poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru“ více než 57 000 subjektů.²¹⁴ Tento údaj sice nemusí odpovídat počtu subjektů, které spotřebitelské úvěry reálně poskytovaly, nicméně pokles by byl i při nižším čísle razantní. Subjekty totiž od tohoto způsobu podnikání mohly upustit nebo živnost mohly mít zapsanou pouze jako možnost, kterou lze případně využít, reálně ale v tomto oboru podnikat nemusely.²¹⁵

---

²¹⁴ Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA), Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele. In: apps.odok.cz [online], 2020 [cit. 12. 10. 2020]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA5ADSAUH>.

²¹⁵ Otázky a odpovědi k tématu udělení oprávnění k činnosti nebankovním poskytovatelům. In: cnb.cz [online], 2020 [cit. 11. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Otazky-a-odpovedi-k-tematu-udeleni-opravneni-k-cinnosti-nebankovnim-poskytovatelum>.

K 11. 10. 2020 máme v České republice 85 nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů.²¹⁶ I přes to, že není možné přesně určit, k jak velkému úbytku poskytovatelů reálně došlo, je nepochybné, že vzhledem k náročným podmínkám pro udělení oprávnění k činnosti, nebyla většina původních poskytovatelů schopna v tomto odvětví nadále podnikat. Z těchto podmínek vyčnívá požadavek na počáteční kapitál v hodnotě 20 000 000 Kč, který nebylo pro menší poskytovatele jednoduché naplnit.

Jako pozitivní vnímám, že přísné podmínky měly za následek úbytek poskytovatelů, a tedy i konkurence. Nebankovní poskytovatelé po přijetí zákona o spotřebitelském úvěru nejprve zvažovali, zda vůbec budou o udělení oprávnění k činnosti usilovat. Nicméně ti, co vydrželi, nakonec byli odměněni nárůstem zakázek. V praxi jsem se setkala s převažujícími názory, které zákon o spotřebitelském úvěru vítají.

Oceňuji, že zákon o spotřebitelském úvěru celkovou situaci na trhu spotřebitelských úvěrů zpřehlednil. Obavy mám z budoucího pokračujícího omezování poskytovatelů spotřebitelských úvěrů. Zákodárce by se v tomto ohledu neměl ubírat cestou ukvapených závěrů a na celou situaci by se měl dívat komplexně a s nadhledem, nejlépe na základě důkladných ekonomických analýz a s přihlédnutím k propojení úvěrového práva s právem insolvenčním.

---

²¹⁶ Informaci ohledně aktuálního počtu nebankovních poskytovatelů lze získat na internetových stránkách České národní banky zde: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/seznamy/Otevrena-data/> nebo v seznamu regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu zde: https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB33.SUBJECTS_COUNTS_DETAIL?p_lang=cz&p_DATUM=11.10.2020&p_ses_idx=339

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

KARFÍKOVÁ, Marie. a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 356 s. ISBN 978-80-7552-935-0.

BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 549 s. ISBN 978-80-7400-440-7.

DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges), 128 s. ISBN 978-80-87212-76-9.

LE GOFF, Jacques. *Peníze ve středověku: historicko-antropologická studie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012, 180 s. Kolumbus. ISBN 978-80-204-2406-8.

PLÍVA, S., Š. ELEK, P. LIŠKA a K. MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. 216 s. ISBN 9788073574338.

SLANINA, Jan, JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel, WACHTLOVÁ, Lucie, FLÍDR, Jan. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice, 832 s. ISBN 978-80-7179-254-3.

FIALA, Josef, HANDLAR, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 1692 s. ISBN 978-80-7357-395-9.

ČERVENKA, Miroslav, IRCINGOVÁ Dagmar, ŠKVÁRA, Miroslav. *Spotřebitelské úvěry 2017*. Praha: Miroslav Škvára, 2017, ISBN 978-80-904823-4-0.

ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan, ELIÁŠ, Karel, NYKODÝM, Jiří, NOVOTNÝ, Marek, KRÁLÍK, Michal, MIKEŠ, Jiří, FIALA, Roman, DVOŘÁK, Jan, JEHLÍČKA, Oldřich, LIŠKA, Petr, LAVICKÝ, Petr, MACEK, Jiří, PŘIB, Jan, HANDLAR, Jiří, SELUCKÁ, Markéta. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, 2321 s. ISBN 978-80-7400-108-6.

BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004, 348 s. ISBN 80-7357-030-0.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2.

HULMÁK, Milan, PETROV, Jan, LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil, ŠILHÁN, Josef, DÁVID, Radovan, RICHTER, Tomáš, LASÁK, Jan. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, 1335 s. ISBN 978-80-7400-535-0.

MANN, R. (2006). *Regulating Consumer Credit Markets*. In: *Charging Ahead: The Growth and Regulation of Payment Card Markets around the World*, s. 188-197. Cambridge: Cambridge University Press. DOI:10.1017/CBO9780511754227.021.

MANN, R. (2006). *Causation, Consumer Credit and Bankruptcy*. In: *Charging Ahead: The Growth and Regulation of Payment Card Markets around the World*, s. 179-187. Cambridge: Cambridge University Press. DOI:10.1017/CBO9780511754227.020.

ARMOUR, John, AWREY, Dan, DAVIES Paul, ENRIQUES Luca, GORDON Jeffrey N., MAYER Colin a PAYNE Jennifer. *Principles of Financial Regulation*. 1. vydání, 2016. Oxford University Press, ISBN-13: 9780198786474.

WOLF, Vojtěch. Dlužníci získají lepší ochranu. *Lidové noviny*. Praha: NLN, s.r.o., **13. 11. 2015**, s. 13.

MAREK, Karel. *Smlouva o úvěru*. Bulletin advokacie. 2005, č. 11-12, s. 29-32

FRANK, Rainer, VESELKOVÁ, Pavla. K současným výkladovým otázkám právní regulace RPSN. *Právní rozhledy*. 2016, č. 2, s. 62-67

DAŇHEL, Jaroslav. Dilemata přeregulace finančních trhů. *Bankovníctví*. Praha: 4H production s. r. o. 2019, **2019**(3), 10-12.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

PODANÝ, Jan a KAJZROVÁ, Jana. K posuzování úvěruschopnosti spotřebitele. In: *advokatnidenik.cz* [online], 2020, [cit. 11. 10. 2020]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/06/26/k-posuzovani-uveruschopnosti-spotrebitel/>.

FELGR, Miloš a Bílek, Jan. Mezaninové financování na českém trhu. In: *epravo.cz* [online], 2016 [cit. 19. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mezaninove-financovani-na-ceskem-trhu-101560.html>.

Praktická interpretace finančních modelů k PPP projektům. In: *mfer.cz* [online], 2011 [cit. 19. 10. 2020]. Dostupné z: file:///C:/Users/admin/Downloads/Metodika_2011-11_Prakticka-interpretace-financnich-modelu-k-PPP-projektum.pdf.

KNOBLOCHOVÁ, Věra. *Vývoj ochrany spotřebitele v EU* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, ©2005-2018, 23.1.2006 [cit. 2018-05-21]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/zprava7587.html>

ODBOR 06100. *Dopady Lisabonské smlouvy na politiky v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, ©2005-2018, 7.1.2010 [cit. 2018-05-23]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument68142.html>

Stanovisko České leasingové a finanční asociace k návrhu novely zákona o spotřebitelském úvěru (sněmovní tisk 811). In: *ceska-justice.cz* [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2020/04/stanovisko-clfa_navrhy-novely-z-osu-st-811-nouzovy-stav-fin-1.pdf.

ČNB vydala stanovisko, jaké náklady mohou banky účtovat za předčasné splacení spotřebitelského úvěru na bydlení. In: cnb.cz [online], 2019 [cit. 31. 8. 2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/tiskove-zpravy/CNB-vydala-stanovisko-jake-naklady-mohou-banky-uctovat-za-predcasne-splaceni-spotrebitelskeho-uveru-na-bydleni/>.

K účelně vynaloženým nákladům, které lze po spotřebiteli požadovat v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru na bydlení podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: cnb.cz [online], 2019 [cit. 31. 8. 2020]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_ucelne_vynalozenym_nakladum.pdf.

Databáze ARAD. In: cnb.cz [online], 2003-2017 [cit. 1. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>.

Otázky a odpovědi k tématu udělení oprávnění k činnosti nebankovním poskytovatelům. In: cnb.cz [online], 2020 [cit. 11. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Otazky-a-odpovedi-k-tematu-udeleni-opravneni-k-cinnosti-nebankovnim-poskytovatelum>.

K některým ustanovením zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: cnb.cz [online], 5. 4. 2017 [cit. 30. 10. 2020]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_nekterym_ustanovenim_zakona_c_257_2016.pdf.

3. Seznam použitých právních předpisů a legislativních textů

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Zákon č. 186/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 177/2020 Sb., o některých opatřeních v oblasti splácení úvěrů v souvislosti s pandemií COVID-19

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 7. volební období 2013 – 2017 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: psp.cz [online], 6. volební období 2010 – 2013 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=362&ct1=0>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 186/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=811&CT1=0>.

Sněmovní tisk 811, Novela z. o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=811>.

Sněmovní tisk 813, VI. n. z. o opatřeních v obl. splácení úvěrů v souv. s pandemií. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=813>.

Sněmovní tisk 892, část č. 1/4: Novela z. o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=892&CT1=0>.

Sněmovní tisk 892/1, část č. 1/2: Stanovisko vlády k tisku 892/0. In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=892&CT1=1>.

Stanovisko k sněmovnímu tisku 0892: Novela z. o spotřebitelském úvěru In: psp.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=180105>.

Identifikace materiálu: Návrh poslankyně Jany Levové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 892). In: apps.odok.cz [online], 2020 [cit. 5. 9. 2020]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBQTBSMXM>.

Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA), Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele. In: apps.odok.cz [online], 2020 [cit. 12. 10. 2020]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA5ADSAUH>.

Sněmovní tisk 380/0, část č. ¼, Novela z. o spotřebitelském úvěru. In: psp.cz [online], 8. volební období, 2019 [cit. 30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=380&CT1=0>.

Stanovisko Ministerstva financí k návrhu poslankyně Jany Levové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 892). In: apps.odok.cz [online], 2020 [cit. 30. 10. 2020]. Dostupné z: https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&_material_WAR_odokkpl_pid=KORNBQTBSMXM&tab=remarks.

4. Seznam použité judikatury a nálezů Finančního arbitra

Nález Ústavního soudu ze dne 12. prosince 2012, sp. zn. Pl. ÚS 3/08

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 7. 2005, č. j. 2 Afs 24/2005-44

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. 689/2005 Sb. NSS

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 32 Odo 873/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.3.2005, sp. zn. 33 Odo 1117/2003

Rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ze dne 11. 9. 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

Stanovisko generálního advokáta Gararda Hogana ze dne 23. května 2019 ve věci C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. proti Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S. A., mBank S. A.

Nález finančního arbitra ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. FA/SU/112/2014

Nález finančního arbitra ze dne 23. 10. 2015, sp. zn. FA/SU/539/2014

5. Seznam ostatních zdrojů

Ústní sdělení výkonného ředitele a jednatele X. Y. společnosti Z., která je nebankovním poskytovatelem spotřebitelského úvěru

Ústní sdělení M. L., právní zástupkyně bankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru

Finančněprávní aspekty spotřebitelského úvěru

Abstrakt

Tato rigorózní práce se zabývá spotřebitelským úvěrem a aktuálními otázkami, které jsou v dnešní době v této oblasti diskutovány. Jsou jimi především snahy o další omezování nároků poskytovatelů spotřebitelských úvěrů na platby související s prodlením spotřebitelů a dále pak stanovisko České národní banky ze dne 7. 3. 2019, jež se vyjádřilo k povaze účelně vynaložených nákladů, které lze po spotřebiteli požadovat v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru na bydlení.

Práce je vedle obligatorního úvodu a závěru členěna do tří částí.

První část je převážně teoretická. Zabývá se zařazením úvěru do systému finančního práva, výkladem pojmů, dělením úvěrů a stručným vývojem spotřebitelského úvěru se zaměřením na sledovanou oblast omezování „ceny úvěru“. V této části je také posouzen zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, z hlediska jeho finančněprávních aspektů.

Druhá část této práce se zabývá platbami souvisejícími s prodlením spotřebitele. Je zde pojednáno o smluvním a zákonném úroku z prodlení a vývoji možnosti jejich sjednání, dále pak o účelně vynaloženými nákladech souvisejících s prodlením spotřebitele a o smluvní pokutě.

Následuje stanovení definičních znaků účelně vynaložených nákladů. Tento „test“ účelně vynaložených nákladů slouží jako pomůcka při posuzování, zda byly náklady vynaložené v souladu se zákonem či nikoli, a lze ho využít i v části třetí, kde zkoumám předčasné splacení spotřebitelského úvěru, a především náklady v souvislosti s ním vynaložené. Prostor zde patří i posouzení platné právní úpravy a navrhovaných změn s evropskými právními předpisy.

Pozornost je věnována i aktuálním návrhům na změnu zákona o spotřebitelském úvěru, které jsou kriticky hodnoceny nejen z pohledu finančního práva, ale jsou nahlíženy i komplexně v návaznosti na právo insolvenční.

Klíčová slova: [spotřebitelský úvěr, prodlení, předčasné splacení]

Aspects of consumer's credit in financial law

Abstract

This rigorous thesis deals with consumer credit and current issues which are being discussed in the area. The latter mainly include efforts for further restriction of payments related to consumer (debtor) in default and respective claims of consumer credit providers (creditors). Another debated matter is the opinion of the Czech National Bank from 7th March, 2019, which refers to the nature of effectively spent expenses which a provider may demand from a consumer in connection to an early repayment of a consumer housing credit.

Apart from the obligatory introduction and conclusion, this thesis consists of 3 parts.

The first part is mainly theoretical. It deals with the categorization of credit within the system of financial law, the interpretation of terminology, the division of credits and a brief evolution of consumer credit with a special focus on the limitation of a “price of a credit” in question. The above is followed by an assessment of Act No. 257/2016 Coll., on Consumer Credit, from the perspective of its financial law aspects.

The second part of the thesis concerns payments related to a consumer in default, contractual and legal interests on late payments and the evolution of a possibility to conclude on these interests in a consumer credit contract, as well as, effectively spent expenses related to a late payment and contractual penalty.

The second part also includes a description of the nature of effectively spent expenses. The so called “test” of the effectively spent expenses serves to determine whether an expense has been spent effectively and in compliance with the law. This test can also be used in part 3, where the early repayment and respective expenses are discussed. This part also includes a comparison of the currently effective law and proposed amendments with European legislation.

Besides other things, the thesis focuses on the currently proposed amendments to the Consumer Credit Act which are critically assessed, not only from the perspective of financial law, but also more comprehensively in relation to insolvency law.

Klíčová slova: [consumer credit, delay, early repayment]